Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 11 СЕНТЯБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 109 (6987). ◆ Мах 3 кап.

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА «НАНА-ТУРПАЛ» ЯХА ЦIЕ ЯЛАРАХ ДОЛА СССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Итт а кхы дукхагIа а бераш дальчей хьалкхедаьчей ноаношта «Нана-турпал» яха орден а хьоашеш «Нана-турпал» яха цIи лойла:

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла:

Абдулхаликова Курсум Сипаевнина — цIен-нанна, Гудермессия район.

Абухаменова Хьавайна — цIен-нанна, Грозненски район.

Атабаева Масапена — Кирова цIерагIча колхоза колхозницана, Ведана район.

Балтиева Зурана — цIен-нанна, Урус-Мартана район.

Гуламова Дадаш Абдулмуслимовнана — болхлочоа, Ачхой-Мартана район.

Далгетгериева Айбанта — «Пригородный» совхоза болхлочоа, Грозненски район.

Демиева Залпина — Ленина цIерагIча колхоза колхозницана, Ведана район.

Ибрагимова Залпатана — «Новая жизнь» яхача колхоза колхозницана, Советски район.

Малиева Таус Тагировнана — цIен-нанна, Грозненски район.

Муртазалиева Зазойна — цIен-нанна, Грозненски район.

Мусаева Дешийна — цIен-нанна, Урус-Мартана район.

Мусаева Тамена — «Ленински путь» яхача совхоза болхлочоа, Советски район.

Мусостова Зарата — цIен-нанна, город Грозный.

Немкурова Павлина Николаевнана — цIен-нанна, Наурски район.

Пагаева Зурайна — «Лермонтовский» совхоза болхлочоа, Ачхой-Мартана район.

Садулаева Тонтана — гIуланкерча сага, Ведана район.

Улубаева Зурайна — болхлочоа, Грозненски район.

Хайсандинова Зарайна — болхлочоа, Грозненски район.

Юсупова Захра Яшадовнана — цIен-нанна, Гудермесски район.

Юнисова Румена — цIен-нанна, Шаьла район.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. ЧЕРНЕНКО.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

гор. Москва, Кремль.
1984 шера, 30 август.

ЛАКХАГIА АЙЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА БАЙРАКХ!

ДИКА ХОАМАШ

ОКТЯБРЬ БЕТТА ЧОТАГIА

Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» НГДУ коллективо шерра хьалльаьцар «Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дузача денга хьинарега къахьегама 40 кIира» яха москвичаша дIайолаь инициатива.

Дукха ха йоаццаш шийх кхоачамашна цIаькха хьажа а хьежа цо керда социалистически декхараш тIаийцар: мехкдаьтта даккхаре план 29 декабре кхоачашйен, планал совгIа 84 эзар тонн «IаьржаI дошув» даккхей.

Мехкдаьтта даккхаре план дикка тIехкхоачашйеш чакхбаьккхар цар укх шера дIабаха бархI бутт а. Планал совгIа даьккхад 5700 тонн «Iаьржа дошув».

Дика болх барца белгалбаьнна я укхаза Абдуразаков Iийса, Корнеевский Анатолий керте латта мехкдаьтта доаха бригадеш. Цар хIанз болх бу сентябрь бетта тIеххьарча декада чотагIа.

●

ПЛАНАЛ СОВГIА

Дика къахьег пятилетка дийлагIча шера «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Планал совгIа «Iаьржа дошув» даккхара тIаийца хинна социалистически декхар 23 августе кхоачаш а даь, цар Даьхенна делар эзараш тонн мехкдаьтта.

Уж толамаш кхы лаьгI ца долийташ болх беш ба мехкдаьтта доахараш сентябрь бетта а.

ЗаданегIа йоагIачул, совгIа бархI бетта маьхала яьккхай 708 эзар сом мах бола товарни продукци.

Цу юкъа къахьегама овсарле лаьттаьй 1,7 процент, хIаьта продуцега дIадодар 0,8 процент лохдаьд.

Шоашкара хьоккхи телаш хиларца белгалбаьнна ба управлене Ервандян Клим Валасанович керте латIа шоллагIча цеха боахлойн, Асатуров Владимир Александровича кулгалдеча цхьоалгIа цехера нахи.

РЕПОРТАЖ

БИЗА БА ХЬАЖКIИЙ ФИЙГ

Аре екъа йолаш, къаьга Iуйре эттар. ХьажкIаш чуэца доладалара хоза ди дар денар. Дика хьийкъай нарарча шера Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза кхашка ялата лаьрхIа хьажкIаш. Уж чуэца болхбелча цхьаккха хьовзам хургбоацаш, юха цIаькха а бокъонца техникага хьожаш боахк Гебаев Iарбе кулгалдеш йолча бригада механизатораш. Цхьан йистера вокха йисте кхаччалца 800 метр дIаьха да кха. ХIаьта из чуййца боала беза ма хулла сихагIа а, хьажкIаш моша доакъари доа ца деш а. Болх кхтта чакхбаккхара ланха говзал хила еза. ХIаьта шоай балха говзал дикагIа Iоmаяь ба бригада чубоагIа беррига а нах. Къаьстта дика вIаштIехьбаьнна болх беш ба хьажкIаш лелаеча звено вахьевой Ш. Абдулгажиеви водитель И. Ахьядови. Уш, эттара хьалхагIа (14—15 минута) боал кхай тIа го баьнкха. Сиха мошоча доакъарах хьалйхае йоал И. Ахьядова «ЗИЛ-130» кузов, хIаьта цул когаметта дIаотт шоллагIа йола машина. Чехка хьалъюаш латт трактора лафет а — хьажкIаш йокхий, фийг биза я. Контрольни дистаро хьа ма хьоккха, юкъера дIалаьрхIача хил дехкаш доаьача лаьттан тIа хIара гектара тIара 40 центнер хьажкIаш боах.

Цхьа хьажкIа йоа ца яйташ беррига а хьувкъам чуэцара мел ошар даьа. Машинаши лафеташи дакха борташ оттадаь, лаьрхIа кийчъяьй. ХIара механизатори водители материально а морально а безам тIабаха ва, хьувкъам боа а ца беш, беррига а чуэцара. Цу гIуланха совхоса, хьажкIаш чуэцача юкъа, кийчдаьй социалистически яхь лелаяраи механизатораш белгалбахараи дола лаьрхIа хьалаш.

Кхана йисте латт социалистически яхьа зпран. Вахча балха хьоккхами, хIара денна кердадоалаш, цу тIа дIаяоду. Яхье хьахалаттарий комбайнаш тIен машинаш тIен ягIа цIе флажокаш. Гаьнара а гуш йолча цар шоашта тIехьа хьех кхьбараш.

Укхаза кхай тIа болх беш я хьувкъам дорабера лаьрхIа вIашагIъеала халкъа тIахьожамхой пост. Халкъа дозорнеша лерттIа леладу шоай гIулакх. Цудухьа, томарех бола хьавкIаши аьта гIадамаши лочкъадара деррига а вайкъаш къайлад.

Кхай тIара томарех йола хьажкIаш дIаккухьйт совхоза централни хьатта. Укхаза уж цу сахьате цIеньеши хержаши боахк дукха болхлой.

ХIаьта аьта гIадамаш фермашка дIаккухь. Царех цхьа дакъа, хьакхоачаме, къайбашта дуаду. Вакьйа, дукхагIдола моша доаьар силоса вIоагашка чудолл.

Механизатораша дош деннад ха йоа ца еш беррига а хьувкъам кхай тIара чуййца банкха, аьнна. ХIаьта шоай дош дизаа кхоачаш а ду. Ма дарра аьлча, хIара болхлочо 130—150 процент кхоачашъю ший дийнахьара задани. «Хьувкъам чуэцара — сухали дикалi!» —яхача девизагIа чакхдоал хIара балха сахьат.

Р. ВИКТОРОВ.

СУРТАШ ТIА: хьье хьалхаьаттар, хьажкIаш лелаеча звено звеньевой Ш. Абдулгажиев; чуэцаш латт хьажкIаш.

В. ЕЛИЗАРОВА суртанш.

НАУРЦИЙ БОЛАМА—ШЕРРА НИКЪ!

ГIулакхаш дика лел

Наурски района механизатораша даь кхайкарал хьаллаьцача Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза кхаж леладераша денхар тIаийцад 15 сентябрь хьатIаотташ укх гурахьа ка бола ялати доакъара культураш дIаювргIола дерригa лаьтта кийчдаь а доаккхаш. 20 балха дийнахьа уж дIайийна яха.

Совхоза администрацe, партийни профсоюзни организацеш чIоагIъьйча пиэнграфиках дIахьош да лаьтта ахара а хIамаш дIаера из кийчдара а балхаш. Болхлошта юкъе шерра социалистически яхь ярхаргIола моральни материальни шоаш вIашттIехьдаьлад.

Укх гурахьа 3400 гектара тIа ялата а доакъара а лаьрхIа культураш дIае еза ба совхоза механизатораш. Уж дIадахача шера дIайийна хиннарел 600 гектар дукхагIа я.

7 сентябрь хьатIаотташ 3 эзар гектар гаргга лаьтта аьхад механизатораша. Тиъаь ялх трактор я шин сменагIа лаьтта оахаш. Цар юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа шин бIаь гектар оахам ду.

Къаьстта боккха теркам тIаберзийт лаьттана обработка дика яра а мел еша минеральни удобренеш товсаш из хьаьдара а. Дика хьахьегаш ба механизатораш. К-701 яха трактораш лехкаш болча З. Оздоева, Ш. Зурабова хIаране дийнахьа 20 гектар оах, нормагIа аха доагIар 10 гектар долаш. 145—150 процентага дIакхоачаш шоай балха нормаш кхоачашъю вокха болхлоша а.

ХIаьта цeрна юкъе къаьстта хьинаре болх бу Т-150 яха трактор лелаеш волча Ю. Зуматова.

Совхозе йоакхо яьй лакхача кондицегIа дола фу кийчдара а. Из IалашIдаьд укх шера дIа мел юргIолча культурашта лаьрхIа.

Укх денощна кийчон линейна тIа дIаоттаьй селкаш. Уж вIаштIехьаьйхай фунца минеральни удобренеш а товса йиш йолаш.

Лаьтта кийчдеш а культураш дIаювш а болх беш йолча бригаданта, звеньешта фу эш хьожаш совхоза партийни организаце тIадила декхар кхоачашдеш коммунисташ ба.

С. САГОВ.

Иштта бе беза болх

Шолжа довкъашкен шаьрача аренашкеи ухкал дола лаьтташ, оахаш йоахк тракторaш. Бийса хьатIаеча а хьахозаш хул цар моторaша деш дола таташ. Наурски района механизатораша даь кхайкарал къобалдаь хьал а лаьца, 1985 шера лакха хьувкъам болаш еррига культураш хьалкхеяра лаьтташ оахаш боахк «Назрановский» совхоза механизатораш.

— Лоацача хана 30 тракторни агрегатаца 4 эзар гектар лаьтта аьхад оаха ка бола ялати доакъара культураш дIаера а йоа а лаьрхIа а, — аьлар совхоза директора Беков Мурада. — ХIанз тIатеIIа цуйна кхы тIа оахаш йола обработка еш ба болхлой. Ка бола ялат дIаде доладергда оаха 15 сентябре. Кийчъя латт сеялкаш. ДIаде мара ца дезаш молхаш а теха, дIаоттадаьд хьоалагIчеи шоллагIчеи классах дола фу. ХIанзе доакъара лаьрхIа 450 гектара тIа рапс дIайийнай.

Укх гурахьа 3 эзар гектара тIа дIаде дезаш да ка бола ялат. Аьха Iодцала уллачох 2 эзар гектар хулаш дара хIанз хьажкIаш тIайолаш долчох 1 эзар гектар хулари да ялат дIадуврглар. Массеха дийнахьа аха доаккхаргдолаш да хьажкIаш чуййца мукъадаьнна лаьтта а. Лоацца аьлча, геттара дика а кийчо еш латт совхозе керданча шера еррига культураш лаьмгъяра.

Лаьтта оахаш дола балхаш деча цайх ахн-шиъя норма кхоачашъеш къахьег вежарашна Амхадовгlар Назирех Дауден, Цокиев Тухана, Цултольгов Къурейша, кхыбараша.

Бригадашта юкъе яржача социалистически яхье хотало яьккхай № 3 йолча Оздоев Юнуса кулгалдеча бригада механизатораша. Церна 500 сом премий еннай. ШоллагIа моттиг яьнхача № 2 йолча Евлоев Хьасана кулгалдеча бригадерча механизаторашта 300 сом премий еннай.

— Шоай кхашна сихен дикен ялат дIадийна а даьнкха, кхьча боахамашта повкъостал де лерхIаш ба тха механизатораш, — йоах шоай болхлоех дикхкал деш волча директора.

С. СУРХОЕВ.

ОАХАШ ЛАТТ ЛАЬТТАШ

БIарг дIа ма кхоачча йоккха аре чу а ерзаяь даьтта оахаш йоахк ДТ-75 яха гусеничи трактораш. ХIара аргIанара го цар массала баккха дика шердане хул аьха кха. IуЙрийна дIаболабу шоай болх механизатораша, хIаьта бокъонца баьде бийса хьатIакхачалца дIа а доалаа цар шоай тракторий моторaш.

ХIара дийнахьа балха шин норма кхоачашъелга законе а хинна дIаоттад овсарле лаьха йолаш къахьегаш болча Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза механизаторий.

Уж ба 1985 шерарча хьувкъама тешшаме лард йолларa хаппаьхьен дикен гурахьа дув ялаташ дIадийна дахарак дзбь ахараи республика беррнгача механизаторашта кхайкарал даьрех цIацаш.

2035 гектара тIа ка бола ялат дIаде дезаш ба цу боахама ахархой. Агротехнически эттара дикагIча деношка 20 сентябре дIадоладаь 10 октябрь хьатIаккхачалехьа из дIадийна доаккхаргдолаш лаьтта кийчдеш боахк Шахмирзаев ХIаронех Хасалиев Iаддалмакитеа кулгалдеш йолча бригаданкара механизатораш. 27 август хьатIаотташ аьхачул тIехьагIа макхаш а даьха ялат дIаде мара ца дезаш кийч а даь цар Iодилад 1500 гектар гаргга лаьтта.

Геттара кIезига догIаш а делхаш чIоагIа йокъал хулаш моттиг я цу колхоза кхаш дараш. Цул совгIа, хьеххача микаша а тIера чкъор дIадихье лаьттана доикха зе ду. Иштта чкъор чIоагIа доацаш йола шоай моттигаш къоаста а яь цу кхашкарча 422 гектар хулаш долча лаьттана боал кIал тIа ца боаккхаш плоскорезаша обработка яьй. Цу гIулакхо а доккха новкъостал дергда хьувкъам лакха болаш ялат тешшаме хьалкхедара.

— Ихийтта балха дийнахьа еррига гурахьа юаш йола культураш дIайийна йоахаргьа оаха. — йоах бригадира Шахмирзаева. — Из бехктонхаме гIулакх шийх ханнахьен дикен чакхдаккхара мел эшараш долаш ба тха колхоза механизатораш. Иштта, кийчдаь дала доал дIадувртдола фу, кийчоя мугIаре дIаоттаь латт дIайолаиийта мара ца езаш сеялкаш. Лоацца аьлча, оахоша тIаийна денхар бехи ца боаккхийташ толаме кхоачашдергда.

Колхоза механизаторашта юкъе яржача социалистически яхье къахьегама овсарле эттара лакхагIа йолаш болх бу Бут Андрей, Сальсаев Iийсас, Глущко Олега, кхыбараша.

А. СУЛТАНОВ.

Люцерна ги дукхагIа даккха!

КУЛГАЛДЕ ХАРГА ХЬЕЖЖА...

Укх шера паччахьалкхента 460 тонн люцерна фу дохка дезаш я Грозненски района. Цу гIулакха района бина боахаме дикагIдолча хий декхача лаьттаех 2200 гектар къоастаяьяр. ХIанз, фу чуййца доалаш латтача хана, кхаш леладерий балха цхьара итогаш е а мегаргья.

1 Мая цIерагIча колхозе люцерна фу тIадолаш 300 гектар я. Iай я тIехьа вIашагIъеллар укхаза Абдулхамидов Адама кулгалдеш йола специализировани подряди звено. Из йингъилаизар фуна лаьрхIа дIайийнача люцернана ший ханнахьа хий дилла а обработка е а. Бокъонца кийчо йир фу чуэцара: ги Iолегаргдоацаш массе меттера айкхийта дIакъайлар СК-5 яха комбайнаш, брезентови ленташ декхар тIехкаш тIа, ги арадала тарлуш мел дола Iург дIакъайлар. Хьанкари ардари къахьаста доалаш чуэца лаьрхIар укхаза фу. Цхьабакъда, геттара IуЙрайна е садаймачул тIехьагIа, хьолаш тIуна долча хана, хьоих из люцерна ги Iо ца легийтар дукъа. Касарах улла люцерна хьалъэаш а цкъара оардаш а Е-281 яха комбайн я. Ги хьекъоастадаьчул тIехьагIа кормоцехе йода люцерна, цкъта цIаьхка оард из асфальт йиллача майдан тIа.

Хьинаре къахьег укхаза звеной членаша механизатораша Саидов Абу-Суьяна, Подпорин Петра, Аничкин Анатоле, кхычар.

Кхаш леладерашта йоккхий халонаш тIаттар повиднки яхача баьцах люцерна ги цIендеча хана. Электромагнитни машинаш юкъенха йийзар. Юххьанца хьахиннараша догдоахийта хулийт. 4 сентябрь хьатIаотташ ерригача 300 гектара тIара люцерна хьекха а хIаьта 290 гектара тIара хьекхар аьрда а яьлар. Цхьаццайолча моттигашкара хьувкъам 2,5 центнер совгIа ба гектара тIара.

ТIаккха «Советская Россия» яхача колхозе кхишта веш люцерна чуэцара гIулакх? Из культура тIайолаш укхаза 500 гектар я. План а йоакта я укх шера — 115 тонн люцерна фу да паччахьалкхента дохка дезаш. Дукхьал дIаарда вай: чуййца ца доаккхаш доадеш латт укхаза люцерна фу. 4 сентябрь хьатIаотташ аьрда дьаннад 210 гектара тIара фу мара дац. Из хIанад аьлча: боахама кулгалхой вIаштIехьдаьинадац шоай боахамерча тIкъах комбайнах 2 мара люцерна хьаккее арден араянкха. ДогIаш делхар бахьан долаш цхьаццайолча моттигашка хьакхан-за латтача люцерна фу дIырг тоха а доахкадала а доладеннад.

Из гIулакх тоадара севоижьвардь ю колхоза кулгалхоита? Цуи кхы бахьан да а дац — гIулакх вIаштIехьдаккха ца хар мара. ДIауйлаел оаш оашош: хIанз бархI бутт дIабаьннаб фува лаьрхIа люцерна хьекри хьалхара жоп хьагара дехаргда ха укхаза вIаштIехьа ца доала. Юххера а, из лоархIаме гIулакх тIадилар № 1 йолча кхаш лелодеча тракторни бригадира Исрапиов Султана. Из цунах лоархIавергвоацнига шоашта ховшие а. Дукха ха йоацаш ялаташ чуэца доладеча минут мича яхар цо из болх бохабе, хIаьта из бахьан долаш партийни никъагIа строги выговор а ма еннаяри цунна.

Геттара кIезига доал фу — гектара тIара 1,5 центнер. ХIаьта а РАПО-рча специалисташа яхар терхалдеш саг вац укхаза.

ХIанз укх сахьате кхы тIехьа доацача хана фу ца дойташ кIалхардаккхар дукъа деррига низаш оарцагIдаха деза колхоза кулгалхоша. Люцерна фун 1 килограммах 10—12 сом ма лой. Паччахьалкхенна доккха материальни зе деш латташе а сатийна Iер докха зулам да.

Ш. ЭРСЕНОВ.

Сихха чуэцаргья

Комсаш чуэца болабеннаб Малгобекски района «Алханчуртский» совхозе. Укх шера хьувкъам белгала лакхагIа ба соахка хинначул. ДIадахача шера 100 тонн мара ца хиннача укх шера 729 тонн совгIа комсаш чуэца лерхI укхаза.

Хьувкъам лакхбара дукха балхаш даьд комсаш лелаечар. Ший ханнахьа хинкаташ бийтташ зе деш йола садоалла хIамаш дIаяхара, мугIараште юкъера обработка яьй, комсаш яIа а яIаш, гаьнаш хьалйихха. Уж балхаш деча хьинаре къахьегаш хиннаб гектараш лелаеш бола кхалнах Д. Бараева, Л. Султыгова, механизатораш А. Дейнеко, В. Шипов, кхыбараш.

Комсаш чуййца яха лерхI 20 дийнахьа. Цу гIуланха оарцагIбаьхаб совхозе бахаш бола нах, моттигерча школашкара дешархой, предприятешкара новкъостала баьхка болхлой. Кхашкара хьувкъам чуэцаш хургва совхоза 90 болхло, 300 дешархо, моттигерча промышленни предприятешкара новкъостала вена 275 саг.

Йиллача хана балхаш чакхдахара эшаш йола техника, инвентарь, комсаш дIаоттае моттиг вIаштIехьаьккхай.

Хьувкъам тIааца дика кийчъяьннай совхоза винпункт. Еррига а помещенеш кIира теха, басар хьекха тоаяьй.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

ЙОАКХО ЕШ ХИЛЧА

Тха колхозе Iай жа дахкаш хургья жа Iуй итт бригада. Кампани дIайолаенна кхоачаш шин кIира а далалехьа, колхоз бIарчча хьайийцача, осеменени яь 900 жий бар. Царех вониагIволча жаIун коммуниста Вадуев Уайса бригадана доагIача даьхьа кхоач 280 жий. Уж хул Iай Iоахарий дергдолаш дин Iул долча 4-ча ОТФ-е осеменени яь жерч миссел.

МалагIа бахьанаш да церна юкъе кийттал йоккхь юкъ йоалаш хилар?

Царех кертердар—жа леладераша шоашта тIаийлача гIулакхана лаьца никъ.

Вадуев Уайса хьалхагIе а тIехьара къоастадир Iоахарий, дийнахьа а бус а жерч дIахкадеча вIаштIехьдаьккхар. ХьалхагIе а терко йир хьайбаш дикагIа тоадолийтаргдолча гIуланха. Гаьнна, буц дикагIа йолча моттигашка дIа а кхувлаш, доажадора уж, хан-ханнахьа хий меладора, цудухьа денгара ди массаза доал тоалора, низа чIоагIкора Вадуева Iуйацира жа.

ГIуланхаш во лелац вонъхагIволча жа Iун Сулейманов Мохьмада бригаде а. Укхаза хIанале а осеменени яьй 130 жийна, цу фермерча Саламатов Элмарзий бригаде 34 жийна мара ца яьча метте.

З. ЭСЕМБАЕВ, Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа леладеча цеха начальник.

● ПАРТИЙНИ ВАХАР: БАЛХА СТИЛЬ

БРИГАДНИ ПОДРЯДА—ЙОАКХО

КПСС XXVI съезда хьалхацика оттадаь декхараш толаме кхоачашделга дукхахча дакъе тийша да балха тӀа бригадни подряд санна чӀогӀа аьттув боалийта формаш шерагӀа йоаржаярах. царех кхетамца пайда эцарах. Цу тайпара коллективни хьисапе къахьегам вӀаштӀехьбаькхача балха хинах, техниках дикагӀа пайда эца вӀаштӀехьдоал, дисциплина чӀагӀлу, кадраш хувцалулга лаьгӀлу. ХӀьта керттердар нах шоаш тӀа бухсоццаш хьахургдолчунга чӀогӀа хьашт долаш, юкъарчв декхарцара бехктокхам лакха хургболаш хилийтара эша хьалаш хьаду.

ХӀанз района промышленноста, гӀишлошъеча, транспорта предприятешка болх беш я 142 бригада. 64 процейт болхлой чудоац цар. ХӀьта вай дӀахо ме долх пхьан нарлагӀа болх беш йола коллективаш дукхагӀа хулаш а йогӀа.

Дукххача бригадашка шоай балха юкъекхуал норма - сахьаташ, бригадо - комплекташ, къахьегама овсарле лакхъяр, продукци хьеш дӀайоахийта ха доацъяр санна йола хозрасчета элементаш, Цар новкъостал дӀ план-задании цунга дӀадолари вӀаши нийсде болхлой бахара.

Бригадни хьисапера къахьегам шерагӀа а кӀоаргагӀа а баьржаб ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» заводе. Хаддйнза шоай балха декхараш аьттув боалаш кхоачашдеш хьабоагӀа инструментальни участкерча коммунисто Инаркиев Мустафас кулгалдеча бригада коллектив. Бригаде болх беш ва итт саг, цхьаннаь КПСС член а волаш.

Духхьашка дӀадоладу коллагӀа гӀулакх вӀаштӀехьдоаккхача хана санна укхаза а нийсъелар халонаш, цу хӀама духьало ераш а. Сона дагадоагӀа из бригада юккьаьнца вӀашагӀ а елла, хьалхара алапи хьаэцаш царна юкъера цхьабараш чӀогӀа рьаза бовлаш хьайсалга. Цатоаи оттара бехьанаш шортта хилар, бакъда, керттердар фуд хьалча, из дар алапи а преми а дӀа-юха хьожадеш къахьстаме дакъа лацара коэффициент юкъе ца йоалар.

Цу деша хеталь иххь хьем ца беш сиха собрани йир коллективе, цига завода профкома, къахьегамен алапен отдела викалаш а болаш. Укхаза хьагучадахьар из гӀулакх вӀаштӀехьдоаккхаш нийсдалийта кхоачамбоацараш, гӀалаташ, де эшар белгалдаькхар. ГӀулакх цу сахьате бокъонгахьа даьлар.

Кастлашха М. Инаркиева бригада заводе меттел, шоай дакъе а хьалхле лелаечарна юкъеяхар. ХӀьта карарча пятилетка план коллективо кхоачашъяьй 1984 шера 1 мае. Дукха ха йоацаш цу бригада членах Халгуев ТӀахӀирах Ленински комсомола преме лауреат хиннав. Из кердав СССР Лаккхехьарча Совета депутаталла.

Коллективни хьисапе къахьегам вӀаштӀехьбаккхарга диллача станочни балхаш деча хьокхаме я механически цеха алюминиеви участка а гӀишлошъеча отделочни балхаш дара эша мишникаш араксцача цеха слесарий - сборщиний а бригадаш. Царна кулгалдеш ба парте Назарея райкома членалла кандидат йола Могушкова Ӏайшетв Гелисханова Асьети. Цу бригадашка хӀара дийнахьа яхар санна хьабеча балха боарам 5—7 процент тӀех хул. Из де цӀарна кӀаргӀдоал бригадашкара нах совбувлаш боацаш а. Иштта, белгалъяьнна йоагӀа сборочни цехерча Оздоева Хьава керте латта комсомольско-молодежни бригада а.

Цу коллективашка чӀоагӀденнад къахьегама доттагӀала, вӀаши гӀо-новкъостал дала, юкъара декхар кхоачашдара санна профессеш карадерзара дакъе а хӀараш доглазаш хургвола хьалаш.

Завода партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна даьи тӀехьо тӀаухийт цу хьакъехьа Ӏоаль опыт йоаржаяр духьа. Цох лаьца дувц газеташ тӀа, радио гӀолла. Уж дешаш иъестаду бригадий советашка, лаьрхӀа еча семинарашка, партийни дешара форманка, кхычахьа.

Бригадни метод чӀоагӀъеча, детӀайоалаеча йоиха моттиг кхоач, хоаш ма хилара, коллективаща керте латтача бригадирашка. Царех дукхагӀбараш йоккха къахьегама опыт, лакха профессиональни говзал, инициатива йолаш хиларца белгтала ба. Цу тайпарчарех ба «Электроинструмент» завода бригадираш сборочни цехера Л. В. Берилло, Н. А. Султыгова, инструментальни участкера Б. В. Могушков, литейно - прессовни цехера В. З. Трифонов, механически цехера М. Б. Муталиев. Къахьегам коллективни формагӀа вӀаштӀехьбаккхара йоакхо еча предприяте дирекцеи партийни, общественни организацешеи цу тайпарча наха яхар даим теркалду, уж шоай балха тӀа массе а тайпара хьаллувц.

Цхьан нарядагӀа болх белга Ӏалашдеча боккха кхетам балара низ болаш я лохерча производственни звене доал делга демократически хьисапе лелаялийта таро хулийташ йола бригадни советаш.

Царна юкъе боагӀа толашагӀбола болхлой, мастераш, бригадираш. Юккьаьнца бригадаш вӀашагӀъеккхача хана советаша керттерча дакъе производственни декхараш мара кхоачашдацар. Цул тӀехьагӀа цар функцеш тӀа-тӀа шерлуш хьенай. Тахан пар къестаду, производственни дараш санна, дисциплина чӀогӀъярца, профессиональни говзал лакхъярца, къаьст - къаьстача наха юкъе уттта гӀулакхаш. Цар къоастаду юкъара декхар кхоачашдеча хӀаране юкъехьча даькъа боарам мел ба. Иштта гӀулакх оттадича шоаш хьадер доаккагӀа хилийтара чӀогӀа хьашт долаш хул бригадера нах.

Бакъда, балха практика хьагойт коллективни балха формаш лерттӀа хьаллацац, цунга бала лоаш хилац цу деша партийни, профсоюзни организацеш, боахама кулгалхой е йогӀа сагото еш боацача моттигашка. Цу тайпара дар ала йиш я трикотажни фабриках, СурхотӀарча укупорочни изделеш еча заводах, гӀишлашъеча организацеех. Цу а кхыча а коллективашка цхьацхьайола бригадаш йолаш яле а гӀулакх цу бсараме хулга цхьаннха тайпара дита йиш болаш дац.

ХӀанз а нийслу цхьацхьайолча моттигашка бригадни хьисапе къахьегам вӀаштӀехьбоаккхилга пайдане хиларах болхлой меттел, цеха начальникаш а кулгалхой а дӀахоттабе белаш, уж шоаш хиалха дена Ӏамадаьчун тӀера хала мара бала ца туташ. Цхьабараш мисаьала хет нердача тайпара гӀулакх вӀаштӀехьдоаккхилга, планировани елга. Массанена хоаш ма дий, нагахьа санна хьабе болх боацаш сайпача къаьст - къаьстача болхлочун хьалхашка кулгалхочов бехказе вай халла доацалга, хӀьта болх хьабе, бехьа ха ца йоаче чӀоагӀа хьашт долча бӀарчача бригадана духьалъотта везача дӀахкаьчача цунгара хьал кхыча тайпара долга кхетаде хала дац. ТӀаккха цу тайпара болх юкъагӀдусаш йола моттигаш промышленноста, гӀишлошъеча, транспорте каст - касте хӀана а нийслуш я.

Цхьацхьалахьа моттигаш хинний болхлой бригадни формага боахача хана из гӀулакх духхьал даьд алар духьа деш. Экономически отделашка багӀачарна моллагӀа нах цхьана вӀашагӀтехача шоай декхар доал аьнна хете, уж чӀоагӀа харц ба. Цу тайпара талмаста из декхар чакхдовхача хьахула хьокхамаш а да веларгволаш хилац. ХӀьта иштта вӀашагӀъехка бригадаш гайна е танза бохаш а хул. Цу тайпара дар нийсделар завода гӀишлошъеча отделочни балхаш деча эша мишникаш араксцача цеха сварщиний, ремонтно - механически участке слесарий бригадаш вӀашагӀтехача. Цар йолаш дукха ха лакхханзар.

Элмига я цар бригадашка меттел, ерригача заводе а партийни прослойка — 10 процент. ХӀьта 15—20 саг болх беча цхьайолча бригадашка хӀанз а йоацаш я партийни группаш.

С. МУТАЛИЕВ,
керта Назарен райкома промышленни отдела заведующи.

Тkъын пхиъ шерал тӀех я Кондухов Баудина балха стаж. ХӀьта цун ерригa къахьегама биографи хоадам боацаш юваснна я Нохч-ГӀалгӀай плодосеменоводчески госпромхоза Гудермесски отделенеца. Укхаза слесарь волаш дӀаболабир цо къахьегама никъ, хӀанз из керте латт слесарий бригадана. Технологически оборудованела ремонт яра балхаш чакхдоахаш я Кондухова бригада.

ХӀара балха ди цехашкарча оборудованега хьажарца дӀадоладу Кондухова. Цо машинашца, механизмашца болх беча нахага хаттараш ду, цу е вокха агретато болх мишта бу, вомар фуд хьок. Нагахьа санна шийгара гӀо эшаш моттиг хилча, ха ца къовсаш новкъостал ду кхоачамбоацар дӀадаккхара.

Ше лакха говзал йола специалист хиларах тарра, цо намаьрца дӀалу ший опыт бригадерча нагирхоита. Массаза а ший балхаца царна хьокхам тела гӀерт. ХӀанз цо балха къайлемаш йовзийтал ва къона слесарь Эльмурзаев ЯрагӀи. Хьехамчо аьннар дика дӀаэцаш хиларца белгала ва ЯрагӀи.

А. ГНИНО.

СУРТА ТӀА: бригадир Б. Кондухов (аьттехьарвр) слесарь Я. Эльмурзаев а цхьаьна новкъостал деш болаш.

В. ЭСАУЛОВА сурт.

ВАЙ—ПРОИЗВОДСТВА ДАЙ

Кхоачамбоацараш дӀадоахе...

Доккхий социалистически декхарийш тӀа а ийца къахьегаш я тха № 948 йолча буровой болх беш йола бригадаш. ХӀара бетта саха ппанаш тӀеххоачашъю. Байнача бетта тхона хьалхашка лаьтта декхар дар 800 метр кӀоарга бурув тоха, аьнна. Из декхар саха толамца тӀехкхоачашдир. Тха бригадера берригаш а нагирхой ба. Шоай ниа а хийнар а кхоца деш, балхах бӀа ца къонабеш къахьегар. Тха бригада санна дика къахьегаш я Цечоев Султана кулгалдеш йола бригада а.

Тха бурув летта установка керда я. Из дӀаоттаеча хана чӀогӀа хала дар тхона. Аз лаьхе ма аллара, бригада коллектив къона я. Йоккха балха опыт йолаш тхона юкъе саг вацар. ХӀьта а болх низмъала а цхьадолча дакъе ца бовзаш бале а, бозалдар са новкъостий. Дисциплина ала хӀама доацаш дика яр. Из бакъан долаш скважина дӀаоттае а из мехкдаьтта дала йолайлийта а карагӀдалар тхона.

Дикадолчунца цхьана тха балха тӀа хулача цхьацца кхоачамбоацарех а хьоахаде лоар сона. ГӀулакх дӀаьлча, уж кӀезига нийслац тха къахьегаме. Тха бехках хулаш дац уж. Масала, хьацаргья вай нах балха хьаихувлаш йола автобусаш тхона цу гӀулакха кӀезига аттагӀа я, тха буровой аттара гаргагӀа я Малгобена). ХӀьта кхыча бурув деттача бригадашка система я хиниа дӀаэттад нах балха ханнахьа хьа ца кхувлари чу ца бигари. Из бахьан долаш смена йистелькиараш чубаха йиш йоацаш сахьаташ доахаш багӀаш хул. Вокхар ханнахьа балха арабала йиш хилац. Тха кулгалхоца дукхаза уйттадаьд Малгобенски АТП хьалхашка цу хьакъехьара дешаш. Бакъда, царна дукха бахьанаш хоралдоагӀа бехказа боалара. Бха транспорт тоаяра запасной сатхӀаш яц, шофераш тоьац, аьле, кулг лостаду цар. УйлаӀеам, балла дӀа ма луш мел еза минуташ, сахьаташ дов. Балха зене хиларал соагӀа, наькъ психологена а чӀоагӀа Ӏатиъаш ма дий из гӀулакх.

Дика да ала негаргдолаш дац техникаца, запчастешца, подъемни механизмашца тхо Ӏалашдара гӀулакх а. Ужаш хан-ханнахьа на доаттаяр бахьан долаш сайца латташ дукха ха йоаш саха. Транспортникашка цхьа лаан лу тхона. Цунца хайра хӀача де гӀаштӀехьдалац. Цхьан йийаальа ираи лу, ирийн йоацаш хул. Ирцеп лу, ирйн яилац. Иштта хул массехана а. Малгобенски технологически транспорта управлени а тхона балха иштта «дика» кхоачам бӀр.

Е хьоаргда вай пхьаьнха цхьан масалга. ӀалаьмагӀе чӀоагӀа тоьаш дац виброситашта цехнаш дола капроневи сеткаш. Даран а сиха пайдана доацача доал. Маркхал цӀенбара гӀулакх во хул. Тхьаь итт процент бурув тохара дӀайоайта ха йоаю саха из маркхал цӀена ца хилар бахьан долаш. Маркхалах, нормал соагӀа, дукха ахча доаниха йола реагенташ етт. Сетка нах дӀьа сом мара бац. Из ца хиларах дӀадохийта ахча бӀаь сомашка дӀаивоачаш хул. Цу гӀулакхе бехке я «Грознефть» объединени.

Нийслуш хул кхыйола новкъарлонаш а. Масала, электросвет дӀайоаш. Цхьаьни сахьат ха йоакху саха, ехача меттера лини тоаярга хьежаш. Бакъахьдар электролинешка хьожача монтераша беча балха лерттӀа тӀахьожам лоттаборе, шоай боахам дикача хьале хургбовлаш вӀаштӀехьбоаккхаре.

Буруйдеттарий болх аттачерех бац. Из массанена хоаш да. Дукха низ а хьанар а тӀабохийтилга царгара дӀайех цо. Цудухьа царна лоаттабу кхача а ма хулла дикагӀа хилийта беза. ХӀьта цӀен гаьна долча тхона хьинхухьар дика ба ала йиш яц. Малгобенски ОРСа столови и тхо цунца Ӏалашдер. Каст-касте дулх хилац. Къеенарашта тара сийна бос лелаш хул кийчъях хьегела котамаш. Из доаш массайолча партайни, профсоюзни собранешка дийцад. ХӀьта а гӀулакх хувцалуш дац. Из иштта хӀла дезаш дакьогӀ аьнна хетийтача дӀаихоачаш, тхо тхоаш а шекдаьнна да цу гӀулакха.

ХӀанз тхо болх беш да бригадни подрядагӀа. Из нерда гӀулакх берригнеша раьза хиниа тӀаийцад. Нах кхийттаб бухсоццаш балха тӀа хьахур доккхагӀа хилийтара, коллективера бартя дисциплинея чӀоагӀъяра цу хӀамо чӀогӀа аьттув боалийтилгах.

Укх шера тхо 5000 метр кӀоарга бурув тоха дезаш да. Нагахьа санна тхона балха тӀа эшаш дола гӀо дой, цунна Ӏатиъаш дола кхоачамбоацараш дӀадоахе, из декхар ханнахьа кхоачашде вӀаштӀехьдертда тха.

Р. КАРТОЕВ,
Малгобенски УБР бурильщик.

Старогрозненски бурув тохара балкий управлене шоай хьанала къахьегамца сий даьккха, дика лоархӀаш бола производственникаш дукха ба.

Нохаликадолнаш кеша дика хьокхамаш хиларца белгала я номер 28 йола буровой. Цул кийлавха графикал 40 ди хьалха а аьнна, хӀана октябра бетта чотагӀа бурув тохаш я.

Цу буровой дика болх беш ва буруадеттар, коммунист В. Сурмин. Из дика къахьеганко хиларал соагӀа, хьехамча а ва. Ший кӀаьхий балха опыт лакаьрца дӀалу Сурмина улув къахьегача наха.

СУРТА ТӀА: буруадеттар В. Сурмин.

З. БАТЧАЕВА сурт.

НОВ. В. Г. ШАХОВНА «НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ХАЛКЪА АРТИСТ» ЯХА СИЙЛЕН ЦӀИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Музыкальни искусства дакъе доккхий гӀулакхаш нагагӀалдарахи лакха исполнительски говзал хиларахи «Нохч-ГӀалгӀай АССР халкъа артист» яха сийлен цӀи лойла Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен филармоне оркестра инструменталиста Шахов Валерий Гурьевича.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1984 шу, 5 сентябрь.

НОВ. В. В. ТЕЛЕГИНА «ЗА СПАСЕНИЕ УТОПАЮЩИХ» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Хи чура бер кӀалхардоаккхаш денал гойтарах СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цӀерагӀа «За спасение утопающих» яха медаль лойла № 17 йолча юкъерча школа дешархочо ТӀалгин Владилен Вениаминовичa.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1984 шу, 5 сентябрь.

НОВ. И. Ю. АЛИРОЕВНА НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка берхате Ӏилман-педагогически болх барах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи вахча дийнахьа дена 50 шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла филологически Ӏилмай доктора, профессора, Л. Н. Толстой цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен университета юкъарча языкознание кафедра заведующеве Алироев Ибрагим Юнусовича.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1984 шу, 5 сентябрь.

НОВ. А. А. ОПРИШКОНА НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка берхате Ӏилман-производственни болх барах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи вахча дийнахьа дена 50 шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла «Промавтоматика» яхача Грозненски Ӏилман-производственни объединене генеральни директора Опришко Александр Александровичa.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1984 шу, 6 сентябрь.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совете

Ӏан кийчо йий яккха

Ший аргӀанарча заседане республика жилищно - коммунальни боахам Ӏана кийчбара леламах долча дешага хьежай Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совет. Белгалдаьккхад, жилищно - коммунальни боахама министерства, горисполкомашеи райисполкомашеи, предприятейи организацейи кулгалхоца республика жилищно - коммунальни боахам Ӏан хьалашка болх бергболаш кийчбара белггалара болх беш хилар.

Цхьабакъда, баьча тохкамо хьахьенхачох, дукххача боахамашка Ӏан кийчо яра балхаш оттальча ханел дикка тӀехьадиса деш де. Грозненски горисполкома жилищни боахама управлене тоаль яьнкаяц дукхха отопительни системаш. ' чуӀа цӀенош Ӏана кийчдара болх во бу Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене.

ЦӀенхаштта кхоачамбоацараш да гг. Малгобене, Назране, Аргуне, Гудермесе, Надтеречнии Сунженскии районашка чуӀа цӀеношк теплофинационни гӀирсаши Ӏана кийчдеча.

Керттерча дакъе газ йоагаераша — «Красный молот», «Трансмаш», «Автоспецоборудоване», «Электроинструмент», «Химреагенташ» яхача заводашна шоай предприятешт резервни дӀагорца Ӏалашъьяц, йоаго газ хьа ца йоагӀаш сецача хана болх юкъагӀа боалийтаргболца устройстваш оттальяц цига.

Ӏана кийчо дика яц водопроводно - канализационни гӀирсашта, трамвайно - троллейбусни боахама, баннашта, прачечнешта, кхыча предприятешта. Горисполкомашеи райисполкомашеи цу гӀулакха кӀезига сарцагӀйоах республикера промышленни, гӀишлой - монтажни, кхыйола боахама организацеш.

Нохч - ГӀалгӀай АССР Министрий Совето НГӀАССР жилищно - коммунальни боахама министргара нов. Арсунаевгара, горисполкомий председателашкара: Грозненски — нов. Шамардингара, Малгобенски — нов. Третьяковгара, Гудермесски — нов. Кингаровгара, Аргунски — нов. Скулаковгара, райисполкомий председателашкара: Назрановски — нов. Зурабовгара, Надтеречни — нов. Таиевгара, Сунженски — нов. Целовальниковгара хьадийхад 1984—1985 шш. Ӏана боахамаш кийчдара болх сихбара де дезар делген 1984 шера 1 октябрь хьатӀаотташ из чакхбаргбола гӀулакх вӀаштӀехьдоаккхилгеи.

«Грознефтеоргсинтез» яхача объедиене (нов. Мельниченко), «Грознефть» объединене (нов. Хачатуров), Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене (нов. Исмаилов), Грозненски машиннаькъа отделене (нов. Спиридонова), чуӀеча цӀеной фонди теплофикационни гӀирсаши доаш йолча кхыча ведомствай кулгалхой декхарийла ба хӀара чуӀа цӀа, отопительни котельнеш, культурно - бытовой гӀулакхашта лаьрхӀа кхыйола объекташ Ӏан хьалашка болх бара шоай ханнахьа кийчъяра гӀулакх мишта латт хьажа, 1984 шера 1 октябрь хьатӀаотташ кийчо яь яккхар духьа уж мел эшача материальни ресурсашцеи болхлошцеи Ӏалашъяра де дезар де.

«Чечингаз» яхача объединене лара тӀахьожам оттабе беза производственни гӀулакхашта йоагаеча газа. Гуйран — Ӏан хьалашка газ йоагара лимити режими телхаеш йолча предприятешта кӀезигйойла е геттара соцайойла газ.

Нохч - ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене «Чечингесльстрой» треста кулгалхой теркам тӀаберзабаьб Малгобеченн Назранен котельнеш хьалъяь яхара балхаш тӀехьадиса хилара. Уж декхарийла ба Малгобенски горисполкомацеи Назрановски райисполкомацеи цхьаьна отопительни котельнеш, пийшкаш, лотаю ха дӀайолаялалехьа хьалъяь яха а эксплуатаце дӀаяла а.

Газах гуйран-Ӏан хана промышленни предприятештеи республике бахача нахан из кхы тӀа а телара долча кхочамех бизза пайда эцилга, газ йоахачен газ чакхйоахачен оборудоване, газопроводаша теншаме болх белга Ӏалашдергдола гӀулакхаш чакхдаха деза «Грознефть», «Севкавнефтегазперереботка», «Чечингаз» яхача объединенеша.

«Грозэнерго» яхача районни энергетически управлене энергетически мощносташ, цу дакъе гг. Грозненен Аргунан йоахал телача схеме пайда эцаш йола оборудоване Ӏана кийчъяра болх сихбара кхы тӀа а гӀулакхаш чакхдаха а 1984 шера 1 октябрь хьатӀаккхачалехьа гуйран-Ӏан замалахьа болх бе уж кийча хулга Ӏалашде а деза.

«Красный молот», «Трансмаш», «Автоспецоборудоване», «Электроинструмент», «Химреагенташ» яхача заводий, моттигерча промышленноста министерства хинзаводa, Грозненски ремонтно-механически завода, «Чечингушплодосовощхоз» яхача объединене кулгалхой декхарийла ба гуйран — Ӏан замалахьа йӀаьхача хана газ сецача резервни доагорца болх бергболаш предприятеш кийчъелга Ӏалашде.

Жилищно - коммунальни предприятейи организацейи, хӀьта иштта боахама предприятей кулгалхой декхарийла ба Ӏан кийчо еча юкъагӀа чуӀеча цӀеношкарен административни оланешкарей шелал чуухаргӀола моттигаш дӀаиъоллара. Йохьа ца яйта турбопроводашта тӀаьерчаьн хинна хӀамаш юха тӀахьоарчаяра, бойлерни кхыйола йоахалах пайда эцаш йолен аппараташ юха меттаоттаяра балхаш чакхдаха, дӀаухийтача доагора - энергетически ресурсай учет лертӀаякха, хӀьта иштта доагора - энергетически ресурсаш хьурмат деши кхоеши дӀаахийтара тӀеерзаь кхыйола мероприятеш чаккхьа.

ЧуӀеча цӀеной фонд, отопительни котельнеш, чуӀолла йоахаа лела сеташ, йоахал сецаю кхыйола гӀирсаш Ӏана кийчдара деча балхий итоги е ездаш я НГӀАССР жилищно - коммунальни боахама министерство, Грозненски горисполком.

ХӀара письмона тӀехьашка—саг

Района предприятешкен организацешкен къахьегамхоша кхухьача гӀулакхашка шоай ханнахьа хьажара тӀахьожам доаттабеш халкъа депутатий Назрановски районни Совета исполкомо беча балхах дола дош дийца а дийца, цунах лаьца соцам баьб Министрий Совето.

Министрий Совето белгалдаьккхар, гражданаша тӀаихухьача гӀулакхашка хьожилга дӀахо эргадаьккхи тоадара, баха нах тӀанйбелга дикагӀа вӀаштӀехьдаккхара, советски наха тӀехь - тӀехьагӀа дукхагӀа эшарашцеи цар дӀадехарашцеи кхоачам бара Назрановски райисполкомо белгталара болх беш хилар.

Райисполкоме, цун отделашка, юртий Советий исполкомашка, цхьайолча предприятешка, организацешка гражданаш тӀанйбелга, къахьегамхой письмой учет велаелга лертӀадаккхара де дезар ду.

КӀезиг - дукха тоаденнад гражданий предложенешка, заявленешка, жалобашка хьажара болх дӀабовзийтилга, проверкаш еча каст-каста юкъеува районни юртийи Советий массалара комиссеш, депутаташ, шерра актив. «Ленина никъ» яхача районни газета оагӀош тӀа юкъе юкъе дувц района предприятешка учреждениешка гражданаша кхухьача гӀулакхашка хьажарах дола дешаш.

Цунца цхьана, къахьегамхоша района предприятешка, организацешка кхухьача гӀулакхашка нийсен шоай ханнахьен хьажара тӀахьожам лоаттабеш беча балха тӀа кхоачамбоацараш а да.

Района юртий Советий цхьайолча исполкомашка, организацешка, предприятешка гражданий предложенешца, заявленешца, жалобашца беш бола болх болх хьадехараша ма яхара бац. Къахьегамхоша тӀакхухьача гӀулакхий учет «НГӀАССР пачхьалкхен организацешка, предприятешка, учрежденешка, организацешка гражданий предложеней, заявленей, жалобай делопроизводство леларa порядках йола» Положени телха а еш лелаю цига.

«40 лет Октября», «Маяк» яхача совхозашка, Назрановски совхоз - техникуме, ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» яхача заводе, ПМК-432, райисполкома цхьайолча отделашкен управленешкен цкъаза формально лелаяду къахьегамхоша тӀакхухьача гӀулакхашка хьожилга заявленеш еппараштa шоай ханнахьа жоп дац, гӀулакхах дӀахетабац уж.

ЦӀенхаштта кхоачамбоацараш да гражданаш шоаш тӀаийбелга вӀаштӀехьдоаккхача а. Уж тӀаийбергбола деношка сахьаташи белгалдаьна боахамаши учрежденеши я районе, уж тӀаийбара оттаьль ханаш текхал ца еш а моттигаш я. Шудухьа шоай къамаьл дӀаде йиш йоацаш бус гражданаш. Боахамий дукхача кулгалхоша гражданаш тӀанйцача хана пар дийцар дӀаэлдеш дац, тӀакхухьа гӀулакхаш лацхац, жалобаш хьееш дола бахьанаш дӀадахара де доагӀар дац.

Къахьегамхоша тӀаденача гӀулакхашка хьажара беча балха тӀа кхоачамбоацараш ра райисполкома шийна чухьа а: юкъарчал доацаш райисполкоме хьачуденнача гӀулакхашка хьажара ханаш телхаю. гражданий предложенешка, заявленешка, жалобашка района совхозашка, предприятешка, учрежденешка, кхыча организацешка хьажара гӀулакх малагӀча хьал тӀа да хар духьа тохкамаш кӀезига лу. Къахьегамхоша тӀаихухьача гӀулакхашка беча балха хьалхара йоагӀ-йоагӀача организацей кулгалхой бехктокхам хайра лаккбац. Гражданий письмоцен къамаьлара тӀадевача гӀулакхашцен беш бола болх районни Совета сессе цӀанха а бийцабац. КӀезига дувц из доал райисполкома заседанешка. Эсалча боахаме ба райисполкоме тӀанйца решенеш кхоачашъелга вӀаштӀехьдаккхаран тӀахьожам лоаттабари беш бола болх.

Районе кхоачамболаш юкъехьой хьалийлача письмой деношк чакхдоаха дика опыт, хаттарийи жоппийи сарнаш елга вӀаштӀехьдаккхац, райисполкомо кӀезига леладу къахьегама коллективашкен бахача моттигашкен гражданаш тӀанйбелга.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совето халкъа депутатий Назрановски районни Совета исполкома уйла тӀаерзайар белгалдаьхача кхоачамбоацарашта, из декхарийла яр къахьегамхой предложенешца, заявленешца, жалобашца бу болх оргабаькхина тоабарая гражданаш тӀаийбелга вӀаштӀехьдаккхарий кхы тӀа а гӀулакхаш чакхдаха, из болх «Къахьегамхой письмошцен предложенешцен бу болх КПСС XXVI съезда решенешка хьежна дӀахо тоабара де дезарий хьакъехьар-ча» КПСС ЦК соцамой Советски законодательстваш яхача тайпара вӀаштӀехьбаккхя.

Райисполкома тӀаднллад халкъа депутатий Назрановски районнии городскойи Советий, пар отделий, района юртий Советий исполкомий, предприятей, учрежденей кулгалхой къахьегамхой письмошца, предложенешца, къамаьлаца тӀакхухьача гӀулакхашца бу болх вӀаштӀехьбаккхара. ГӀоттадаьча дешах лаьца сиха бокъонца де доагӀар дара, гражданий хаттарашта ший ханнахьен корта болаши жоп телара хьалхара хӀаране бехктокхам лакхбелга.

Правови пропаганда чӀоагӀагӀа яьза ярьяц. Предложенешка, заявленешка, жалобашка хьажарах йола гражданий конституционни бокъонаши декхараши, хӀьта иштта къахьегамхоша тӀадена гӀулакхаш къоастадара дакъе пачхьалкхени общественни органий, предприятей, учрежденей, организацей, кулгалдеча болхлой бокъонаш а заявленешкен жалобашцен хьежна тӀаийца решенеш лотхьаяра порядок а бокъонца шоаш ма яра дӀайовзийтилга вӀаштӀехьдаккха деза.

Мишта кхоачашду декхараш

ЛАЬРХIАЧУЛ ДУКХАГIА ГАЗИ КОНДЕНСАТИ

Цхьайтталгlа пятилетка дукьалгIча шера задани 23 декабре кхачам а я, лаьрхIачул совгIа 45 миллион кубически метр газ лахка йстречин план тIайнйай «Грознефтегаз» яхача межддьттагазовн управление болхлоша. Иштта цар дешн деннадар пландах совгIа йиъ эзар тони газови стабильни доаца бензин дакхка, къахьегама овсарле задании совгIа цаIн ахн процент лакхье.

Уж денахараш ханал хьалха кхоачашдара шоай ерриге торонаш оарцагIьяьхкай газовикаша. ХIара цехерча оборудоване сменноста коэффициент дикка лакхъяй, боагIача боарамагIа болх байт ерригача производственни моцностащна. Кхетамца вIаштIехьъяьккхай «ХIара белха дийнахьа дисциплина тIехдинен хвадер дукхагIен хилийта» яхача девизах йола социалистически яхь. Хьалхара моттиг яьккхача цехашта метериальни моральни поощренеш ю. Цунца цхьана лаьлу боллой а бIарчача коллектива а материальни бесам.

Шоаш деннача деш дай хилар а тIадерзадаь. уж а кхы а балхаш дарах дог гIоздовка толамаш доахаш хьабоагIа укх шера межддьттагазови управление болхлой. ВорхI беттеи ах беттеи паччахьалихен планах лаьрхIачул совгIа йар яьккхай 45,1 миллион кубически метр газ 4190 тони стабильни доаца газови бензин. Къахьегама овсарле лакхьяра паччахьалихен план 5,1 процент тIехкхоачашъяьй. Духхьал из лакхьяра чотагIа даьккхад планал совгIа мел даьккха бензини гази. Заданел совгIа продукци маьхала яккхарах, бийдал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах ер шу доладелча деза паччахьалихенна планал совгIа 973 эзар сом пайда баьб управлене болхлоша. Цу масалаша къаьхта хьахьокх цар хIанзлехьа шера тIайнйца хиина декхараш тIехкхоачашдаьлга.

Шя-шегIа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Уж хьакхоллаш бараш ба шоай хьинаре яхан яхо це беш къахьегаш бола болхлой. Царех ба даим социалистически яхье хьалха а латтам. хьинаре къахьегаш бола компрессорий машинисташ В. Мадаев, И. Солнышкин, Э. Халидов, слесараш Н. Зайтуряев, I. Даудов, А. Лисицкий, газ йоаха операторяш А. Ясаев, М. Чумаченко, М. Черникова, М. Таниева, А. Омарова, Т. Сотникова, В. Чередникова, кхы дукха бараш а. Цар цхьанкха моттиг пайсъялийтац шоай бехкагIа балха тIа хьойзам а хилийта, болх ва беш технологически оборудовани сеца. Иштта болх а беш, хьинар кхо ца деш къахьегарах цар вIаштIехьдоал хIара сменагIа нормаш 120—125 процент кхоачашгIа.

МеждахьттIала хьайнгIаш йола газ йоакхайеш стабильни доаца газови бензин арахецаран цехашта мийъе яьфнача социалистически яхье хадданза хьалха лаьтташ а укх шера шоай балхах тIехдина яхеташ йола къона инженераш - технологаш ХI. Волотбиев В. Заругаев нерте латтача цехий коллективаш. Цар эгара хьалха рапорт деннад борхI бетта задани а планал совгIа продукци арахецаре шера тIайнйца декхараш а кхоачашдарах.

А. ТИЩЕНКО,
пенсионер.

Укх шера хьалхарча ялх бетта кIор бакхкара планаш тIехкхоачашъяьй Чехословане ерригa кIора шахташа. 66 миллион тони хIана кхаьчадац аьнна «Іаьржа дошув» кхаьчая республикага — 1983 шера хьалхарча ах шера баьккхачул 2,3 процент дукхагIа ба из.

ХIаьз а йоаккхий къайбегама рекордаш йоахараш махка эгара йоккхагIа йолча гуччахье кIор боахача Къулбаседачешёна тайшача кIора бассейнера горнякаш ба.

СУРТА ТIА: Хомутовн юххерча Тушимицерча «Паступ» яхача шахтера дикагIйола социалистически къахьегама бригада. Цу хьалхалаттача коллективо ворхIлагIча пятилетке (1981 — 1985 шш.) кIор бакхкара план ханал хьалха, 1983 шера ноябрь бетта хьалхарча шин шарагIа кхоачашъе аьнна декхар тIайнйад. Советски Эсмро фашистсой гIаьрахоех Чехословаки мукъаьлкха 40 шу дизара сийна.

ЧТК—ТАСС сур.

КЪАХЬЕГАМА КОЛЛЕКТИВЕХ ДОЛЧА ЗАКОНАГIА

ТАХАНАРЧУЛ ДИКАГIА—КХОАНА

Берригача Советски махка санна кIоаргта дет чу дийнад Къахьегама коллективех долча Закон «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно - экспериментальни завода коллективана а.

Цу Законо дIадехараш ше а шоай бригадерча маха а мишта кхетаду, цунах малагIа пайда эц дуйи газета корреспондента хаттарашта жоп луш завода прессовщикий-вулканизаторашний бригада бригадир Габатаев Мухьмада.

— Мухьмад яр шоллагIа шу да къахьегама коллективех дола Закон хай мехка тIайнйа, хIаьта кхош ма дий бокхлой коллективана во йоккхий бокъонаш еннагIа. Iа IайIха а хьа бригадерча махха а мишта кхетабу оаш цу лоархIамерча документа чулоацам?

— Эгара хьалха але деза совнха июнь бетта кератеха арадаьннача къахьегама коллективех долча Законо моллагIча коллектива (хIаьмига яр, йоккха яр аьнна доацаш) боиъо лу бригадана, участкина хьалхашка латта декхараш къахьегама махага шоашка къестадайта. Масала, тха бригаде ІалаьмаIе дисциплина во йолаш яр прессовщица Е. Магомедова. Бригадин совете массеххьза бехк боаккхаш а бетта йоагIа преми ца йолийташ а тхоай берригa низ оарцагIоаьккха из нийсача новкъа яххка деллар тхо. Дукха ха ялале бIаргашта гуш хувцаелар Магомедовай балхацара, нахацара оамал, товелар дисциплина. ХIаьта завода профсоюзни комитете цу гIулакхах лаьца хIама а ханзар, оаха дIаяьлча мара.

Е хьаьцаргда вай цхьаьнха масал. Тха бригаде нийс саг ва къахьегаш. ХIаране баьча балхах юххера хьахулар ерригача коллектива юкъара ма дий. Чакхбаьннаб бутт, хIаране ацача алапе боарам цо къахьегаме юкъедихьача даькъага хьежжа ба. Раьза боацераш нийслой алапе кIезигагIа хиларах? Нийслац, хIана аьлча, бригадин собране хов хIаранена ше болх мишта баьб. Итогаш еча хана оаха теркаме эц на е вож оатхай хьаяргa болхлочо дIаккийта ха, продукце дикал, шийна тIадиллача гIулакхах мел дог лазац из [illegible], къахьегамен производственни дисциплина болхлочун мишта хиннай цу дIабахача бетта. Хьежал шо, тха бригадерча вальцовщица. Масловай июль беттара алапи хилар 186 сом. Цунца болх беча В. Тищенкос 140 сом мара ецнаар. Из иштта нийсделар къахьегама юкъе кхош йола коэффициент В. Тимощенко дикка лохагIа хилар бахьан долаш Маслоскайчул. Из цунна шийна дика а ховра. Цудухьа раьза йоацаш хIама-м аланлар цо бакъде, болх дикагIа бе-м лыьар цул тIехьагIа. Бригадерча маха юкъе алапи дIа-хьа денъача хана бригадин совето цхьанкха тайлара ознабезам боацаш хIаранега массайяр волча хала дIахойт цо хьийгача къига хьежжа цо хьаэцар долга.

— Къахьегама коллективех долча Закона 8 статья тIа аьннад: «...Чура торонаш ... дикагIа пайда эцарах нийсформировани ерга, бейдал, материалаш, доагор дикагIа а кхом беш а дIаухийталга Iалашдара, хIамаш зехье ца йоалйтара, производственни брак дIаяккхара, оборудованеш, машинех, кхыча кертгерча фондех пайда эцара тIаераяь предложенеш а тел, да доаттIа гIулакхаш а ду». ХIаьта малагIа гIулакхаш да оаш цу дакъе дь а дIахо де лерхIаш а?

— Нагахьа санна производстве болх беча хIара саго ше хьадечох дог лазаш къахьеге мара аьттуа хургбац дика толамаш дахa ерригача завода а. Из гIулакх дика кхетадеш болх бу тха бригадерча хIара саго. Цунна дола тешал да укх шера дIабахача борхI бетта оаха даьха толамаш. Производственни план 112 процент кхоачашъяьй оаха. Цхьабаьнда, уж хьонхамаш кхы а лакхагIа хургдар. нагахьа санна оаха йолаш йолча чурча торонех бахзагIа пайда нийцабаларе. Тхона поставщикаша лоаттаеш йола байдах дика хиннаиларе. Иштта дукха моттигаш я цехе бийдала, электроэнерге лерттIа кхои ца беш. Кхьметтел, балха ди чакхдаьлча а тIехьа участие ца яша электроэнерги ахьа бус сахиллалца йоагIеш моттигаш хиннай. Цу дакъе бехкие вай цхьа саг вац, цунна бехке я тха ерригa бригада, хIана аьлча, цхьанне электрически сердал дIайове хьоьсьа дIа ца кхьачача шоллагIчо дIайове езар ма. Керттера бехк сона тIабуж цу дакъе. ХIана аьлча, со бригадир ва. Берригача коллективага даьннача гIалата эгара хьалха кIала оттавезар со ва.

Цхьаьнха кхоачамбоацар а да оаха тернам лерттIа тIа ца бахийтар бахьан долаш хьокхамашта Іаьткъа. Из да хIанзалца хьа тха болхлоех шин-кхаь саго мара смежни профессеш карверзаль йоацилга. ХIаьта комплексни хьисапе болх беча коллективе ІалаьматIе чIоагIа лоархIам болеш да смежни профессеш карайрзадеза. Нагахьа санна моллагIча белхахех балха саг ара ца воалий висача мара хоьрг а дац из мел лоархIам болаш хIама да. Масал доаладе гаьна ваха везац. Цхьа бутт хьалха цамогаш а хиина дисача мIара балха аха вIаштIехьдоацаш йисар вулканизаторщик З. Шевцова. Цун балха моттиг эгара бехктонхамечарех а и. Цига дIаоттаве цхьаьнха саг а воацаш дисар тхо. ТIаккха мел Iаткъар хой шоана из бригада хьокхамаште? ХIана бригадерча хIара саго смежни шиъ-кхоъ профессе Iомаелга декхар а дь дIаоттадаьд коллективе.

— Къахьегама коллективех долча Законо йоккхий бокъонаш енний бригада совета. Мишта кхоачашбу шун бригадерча совето хьалхашка латта декхараш шерагIа дIадовийтара наха мегъе беш бола болх, дисциплина телхаеча нахаца малагIа къовсам лоаттабу совето?

— Тха бригада массехк шу хьалха яьлар комплексно хьисапе болх бе. Цу хинна 4 сагах латта бригадин совет хержар оаха. Совета чубоагIа шоай дикача къахьегамца белгалбаьнна, балха опыт йола нах. Цар къестаду бригадана хьалхашка мел утташ дола деннаш. Дукхьал производственни доацаш а нийслу бригадин совето къестаде дезаш дола гIулакхаш. Царех да бригадерча наькха бытови хьалаш тоадар санна дола гIулакх а. Масала, чIоагIа халача хьале яхаш яр шиъ вIашшгача йиIагацей къаьнача майнацён тха бригадера прессовщик К. Лосасинова. Мар а векна частни квартире яхар из. Бригадин совето завода профсоюзни комитетага Лосасиновайна квартира ялара дош сихдар дехаш ходатайство йир. Цхьа шу далале цхьан цIенах латта квартира хьожайир Катяйна. Мел гIадбахар бригадера нах из гIулакх иштта дика чакхдаьлча. Шиъ ханнахьа гоал ца боалийтан совето хьаллаьца, нийсача наьха тIа баьха нах а ба тха коллективе тахан дикача къахьегамца уллуврачарна масал телаш.

Лоацца аьлча, къахьегама коллективех долча Законо шерра бокъонаш еннай моллагIча коллективана доаттIаче бесса производственни деш кхестале. Цунца цхьана цу Законо дIадех селханарчул дикагIа тахан, таханарчул дикагIа кхоана къахьегилга.

Интервью дийр
А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ГIулакх меттахьа даьннадац

ХIанзчул тхьо шу хьалхагIа деза дувцаш латт Аргунски аьшкабетонни хIамаш хьаеча завода реконструкци яра гIулакх. Цхьабаьнда, къамаьлагара хьаддача гIуланхага даьнна хIама дац тахаалца. ХIанзарча хино дIадехараш хьежача чIоагIа тиша ена, яхерамален техника бокъонаша дIа ма лехкара яц завода цехаш, участкаш, оборудовани. Завода керттера моцносташ эксплуатаце дIаенна болх беш я хIанзчул ткъаьн пхиъ шу хьалха деаз.

Цудухьа хIанз ма хетта дика хилац заводо арахеца продукци. Цехашка болх беш яц вентиляци, из бахьан долаш дукха дом Iов наха болх беча моттигашка, бытовой цIенокма цхьанкха тайпа лостам бац. Цудухьа гахьа беван бац укхаза къахьега, кадраш кастаста хувцалу.

Цу тайлара эгтта хьол дIадаьккхара керттера эшар фуд аьлча, завода реконструкци яр да.

ХIанчул масеехк шу хьалха завод чуйоагIача «Чеченингушводстрой» гIишлон управленан КПСС Шалински райкомон къовбалдеш хьаллаьцадар Аргунски аьшкабетонни хIамаш хьаеча завода реконструкци яра даьхье оаха еподредложени. Кхы гаьна а ца доакхкаш, сметни документаци оттайир дергдолча балхашта. Реконструкци яра йолча документашта проект оттайир «Росгипроводпром» яхача институто. 800 эзар сом маьхаш дар реконструкцега дIадахийта лаьрхIа аьча.

ЧIоагIа гIадбахабар заводчанаш шоай предприяти эргаьнкха тоергъя аьнна хоам кхаьчача хана. Тамаш а яцар! Селлара дукккача хана деза цар сатийсар кхоачаш ма хулари.

1981 шера дIадоладир уж балхаш. ХIаьта хьокадьча ахчах 167 эзар сом мара дIадахийташ хIанз а. Цу ахчах 96 эзар сом завода котельни товеча дIадахад, хIаьта юкъе диса 71 эзар сом керда пропарочни камераш хьалъеча дIадахийтад. Цу хана деза цхьа нелиг дIадахийталац реконструкци яра балхашта. Керттерча дакъе цу гIулакха бехке яр я «Чеченингушводстрой» гIишлон управлени.

«ЧНВС-в» кулгалхой Аргунски аьшкабетонни хIамаш хьаеш йола завод тоаяра сагота боацилга дика хьахьокх укх масало а. 1979 шера эквиле эксплуатаце дIаелир РТНВ, РГНС яхача нарикх йола турбаш еш йола цех. Из хьаьлярга дIадехар 220 эзар сом. Цхьабаьнда, цех хIанз а болх бе йолаллийтац. ХIаьта паччахьалихен дукхна ахча дIадахийта цехера оборудовани тIанийсваьнчо шийн бепам бола оатхал дIа а йоалхаш латташ я.

ХIаьта хьежал шо цу цеха хиннача управлене бехктохкамеча болхлоех лаьттача комиссе оттаьча акта тIа фу язду: «ЧИВС» гIишлон управленен Аргунски аьшкабетонни хIамаш хьеча заводен бехктохкамеча нахах латтача комиссе соцам бу: турбаш хьяра лаьрхIа цех ше 1979 шера хьайннча деза цхьан сома маьхха продукци арахийнац, ерригa оборудовани дукха оатхалаш эшаш я. Цул совгIа, хIанз цех ремонт е езача кхаьчай. Дерригa кизгаш юха тоха дезаш да, арахьара акаш отделочни балхаш, чухьахьара дерригa отделочни балхаш де дезаш да. Арахьара канализационни балхаш 100 процент кхоачашде дезаш да.

Кхы а масеехк кхоачамбоацар дар комиссе белгалдаьнкхар. Уж дерригa гIулакхаш наькъата тIа дисар. Вай ма аллара, уж 1979 шера белгалдаьха хIамаш дар. ТIаккха фу хувцаденнад цу хана деза? Цхьанкха хIама хувцаденнадац! Цул совгIа, цеха реконструкци ергъя аьнна арахькха оборудовани догIаша тIоадаеэ. чалхо йоккъаеш уллаш я. ЙоархIаш яьцца. саг атта чувохалургволаш яц хIанз цех.

ХIанзд из иштта? «Чеченингушводстрой» гIишлон управлене плановн хьокхамашта Iатгъад аьшкабетонни хIамаш хьеча завода хьокхамаш лоха кнннадар аьнна. ХIана аьлча, завод управленена отчетность еш яц. Цигара хьадоагIаш хила деза управлене менибраци яра балхашта эша бетонни изделеш хьаяра заводе тела заказаш кхочаадича «ЧНВС» сагота йоаццига. Заводо-и шийн аргIагIа управлене тела заказаш ханнахьей дикен кхочашде гIерташ низ кхочар ду.

Управленета дала дог доацилгах тийша бола завода болхлой кхоаш болабенаб цехашка реконструкци яра балхаш кIезиг - кIезига де. Иштта, заводе хьакхачача керда оборудованена монтаж еш, кхыдола балхаш деш да цига. Шоай низашца цхьалола цу тайпара балхаш дарах дукхагIча даьхье вIаштIехьдаьлар завода хьалхарча ах шера план йиллача хана кхоачашъе. Товарни продукци арахецалга 106 процентий нормативно цIена продукци арахецара план 103,3 процентн кхоачашйир завода коллективо. Цхьабаньда, уж хьонхамаш кхы а лакхагIа хила йиш йолаш дар, нагахьа санна «Чеченингушводстрой» кулгалхоша шийн ханнахье завода реконструкци яра балхаш дIадолалалаьдаре. Управлене кулгалхоша ха деза материально - технически ресурсеш ца хилча Аргунски аьшкабетонни хIамаш хьаеча заводе" коллективо тахан доахараш санна дика толамаш масса хана доахаргдоацилга. Чакхке чIоагIа во йолаш хила тарлу управлене кулгалхой сатийна бегIар.

Р. ЯКУБОВ,
тха штата воаца корр.

ТРАКТОР БОЛХ БЕШ Я ЛЕХКАШ САГ А ВОАЦАШ

Ерригроссийски Iилманотохкамен проектно - технологически института юрта боахама механизацен электрификацен опытни полигонера низ бола чархаш тIара ши трактор «Кировец» цхьанне чу водитель а воацаш хьаральча, наькъаш тIа цхьалхало лелаечар, фу хул а мича хов, аьнна, транспортий болам дIакъайлар. Бакъда, кIера бахьан хиннадацар. Трактор, водитель-вса ше лехкаш йолаш санна, машинаш ухача новкъара хье а яьнна, хьуно го баь уллача кхай йистте соцар.

Массехк минут яьлча укхаза боалалар - автоматически манипуляторашца тракторгаш группах лелаяра йолча комплекса (КГВТ) аргIанара испытанеш.

Водитель - испытатель шийна дика доезаш дола трактора ко даьца вагIа, хIаьта вокхан кабина чу саг вац. Бакъда, кабина чу сег воацача трактора турба чура кIур арабетIабала болалу. Хьалхарча машина чу вагIача водителa скорость йоакх, тайжие воладу яз. Цунна тIехьа йолаелар водитель воаца трактор а. Трактораш нийсса йолхар юкъера интервал ца хувцаш. Машинаш вIашагIхьетта, алхха царна юкъе боаллача кабелах мара холац царна юкъе бувзам болга. Гола тоххача цинна а тракторо хьалъайю шоай 25 метр шера лаьтта чулоацаш йола дискови маккай агрегаташ, тайжие юха а йийрзе мерла мул баккха йоалу.

Полеводства института механизаце отдела начальника волча Землянский Борисаьра лоаца интервью.

— ХIанзара агротехника, —йоах цо, — чIоагIа дегIаенай. Трактор дIалалла IотIахоаве йиш яц лакха квалификаци йоаца механизатор. Лениградски «Кировский завод» яхача производственни объединенеца цхьана хьаьйолча группах тракторош лелаяра комплексо торо хулийтаргья опытни бола балхахой ца тоъаш хилара проблема яшха. Тха комплексо йиш хулийтаргья цхьан механизаторга пхи трактор лелае цхьан ханна.

Оахам деш а, макка боакхаш а, культиваци еш а, шерра лаьтта чулоацаш йолча агрегаташца ялатий кульчураш дIаовш а масе а оагIорахьера хьежа, текка чакхъяьлар комплекс. Тохкама программаца кхы а яр «Кировец» яхача тракторца ювзаенна йола операцеш.

Испытани еча хана робот тешшаме болх беш яр. гIалат доацаш эксплуатаца тайа - тайпарча хьалашка. Трактора мибене чура роботехнически устройствас дукха моттиг дIалацац, из эшача хана вIашагIъяккха йиш йолаш я, дIахо бу болх кхыча лехкаш йолча тракторашца санна ба йиш йолаш. Автоматически управлене системе, конструкторашта хетачох, экономични я, цо йоккха социально-экономически эффект лургья: 1,8-зза лакхлургья къахьегама производительность. ДукхагIа пайда гергба цу тракторашаьроботаша шаьрача аренашка, масала, эзараш гектараш долча Казахстана кхаш тIа.

Цу тайпарча трактор-роботел совгIа, вайцига хьаль я радиос лелаеш йола машинеш. Малхбузен Сибарегарча ушалашка наькъаш декх цар межддьттахоштa, мехка йоккхагIчарех йолча. Магнитогорски металлургически комбинате цIера шлак кегаю, кхерамца дувзаденна дола балхаш ду.

Мехка ялат Iалашдеча областех йоккхагIчарех йолча Ростовски областерча кхашна трактораш - роботаш болх бе арайларо тешал ду лаьтта леладечун традиционни профессеш кIоаргга хувцара юрта производствана автоматизаци яра предпосылкаш еш хилара.

Александр СОКОЛОВ,
АПН корреспондент.

№ 17 йола «Агитатора блокнот»

Ара а яьнна, издархошка дIайоахийташ я КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацен отдела «Агитатора блокнота» аргIанара номер. «Дош — агитаторе» яхача рубрикана кIала я Грозненски производственни швейни объединене швеяс - мотористкас Л. Солонахас «Из дукха къахьега мегаргда» аьнна язъяь корреспонденци.

Номер тIа я Ленински райсна партийни актива собранера язъяь «Юкъарча декхарашна чIоагIа хьежадаш» яха материал.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара наньадахара хетаяь я «Хинна тIемахой салаIа ловш бац» аьнна «Красный молот» завода тIема ветераний совета председателa В. Лобанова кийчъяь статья.

16 сентябре вай мехка дездерга хьун боахама боливай Ди. Цох лаьца дуйй шийн «Хьун къахьегийлой» дехкар яхача материала тIа Нохч - ГIалгIай АССР хьун боахама министра А Харипова.

«Опыт — уллув» яхача рубрикана кIала я «Советская Россия» яхача колхоза А. Сатуева кулгалдеча бацадараш кхеееча бригада коллективна гIулакхех дувцаш йола материал.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ХЬАЬКЪАЛ ЮВДАЛАЛА ДУХЬАЛА

«Правда» яхача газета хаттаракта жоп луш комахьста К. У. Черненкос даь къамал дерригача дуней тIа хьаллаьцад реализма, хьакъкалера уйла йолаш, вдамлена хьалхашка латта декхараш, вIаш юкъера гIулакхаш корта болаш леладара накъкага лла США чIоагIга тIахьехаш дола тIехьететта йиш йоаца хIама санна. Цу хьикъехьайча откликаш тIа белгалдоахаш ма хилдара, хIана, кхы чIоагIагIа хила йиш йоацаш дунен халкъашта юкъера хьал рейгановски администрацие нихьардаьнхача хана. иштта мара кхы хила йиш а яц из.

Дукхха дукхагIйолча комментарешка, ВIашагIкхийттача Штаташкарча откликашна К. У. Черненко денна жоп лоархI республикански парте хоржамашта хьалхарча платформа а тIеххьарча хана арахьарча политика къакхеха хIанзарча хинарча Америка великодержавни амбицош хьехьокхаш доле Рейгана къамьлаш а чIоагIа советски кулгалхоша юкхатохаш хилар санна. Дукхача политически обозревателаш цIи хеза болча деятелаш белгалдоах Советски Союзо цIаьхка а герзашта довзув оттадарей дерригa а хьайнйцача шин мехка юкъе диалог прен дош къоастадара инкъ къайта дIахьенхалга, хIаьта из чIоагIа лоархIаме а да хIанз ВIашагIкхийттача Штаташта хоржамний кампани хоадам беча этапе кхаьчача хана.

Советски Союзацей кхыча социалистически мехкашцей леладу гIулакхаш толлаIе гIерташ лаьца Рейганен республикански партен инкъ тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа сагото еш тIаьц ВIашагIкхийттача Штаташна. Кхьметтел, республикански парте чухь я цу деша хьакъехья тайп - тайпара уйлаш я. Хоадам болаш цу наькъа духьале еш я «МХ» яхача ракеташта лаьрхIа еш йола ассигновани кIезигъяь йола, химически герз хьале доладайтера духьала йола, спутникашта духьалерча герзашта довзув оттадаь йола конгресс а.

Влиятельни болча дукхача американцашта хетачох, рейгановски администраце авантюристически политика чакхьяла йиш йолаш яц. Цу тайпара уйла йолаш уж болга хьахьокхаш хIама да «Нью-Йорк таймс» яхача газета оагIонаш тIа бовзаш болча американски политически деятелашен Iилманхошен — СССР-е США посол хиннача А. Гарримана, США оборона министр хиннача К. Клиффорда, советски гIулакхашта волча США госсекретара специальни советник хиннача М. Шульмана дувцараш. Шоай аргументированни йолча статья тIа цар язду ядерни тIем тIа котало яккхар дог лоахаш Советски Союзал тIех тIема кийчо е гIерташ леладу гIулакхаш мел чIоагIа кхоачамхургдацаш да. Нийса уйлаш еш бола кхы американцаш а санна цар а вывод ю Советски Союзан ВIашагIкхийттача Штаташтен юкъера гIулакхаш цхьатерррарча бокъонех лара тIа а шинна а оагIон законни хьашташ теркал деш а мара хила йиш яц яхаш.

ВIашагIкхийттача Штаташка, дерригача дунен тIа а санна, нийса лоархIаш хьаллацай Советски Союз массе хана цIенхаштачен хьадачен переговорашта тIехьа хилара хьакъехьара К. У. Черненко хоадам болаш йола залалеи. ХIаьта, юха а чIоагIа харцахьа лоархIаш тIанийцаб переговорашта юстара гIертара моллагIа тайна а бахьнаш лехаш, доккхийча боарамех тIема программаш кийчъяра ханах пайда эцаш, хIаьта переговораш йолаеннача хана уж телхаеш, ше мара кхы йоацача переговорий лардах — нийсхо хиларен цхьатарра кхерамзле хиларен принципех — юха а юклаш Вашингтоно лелабу инкъ.

К. У. Черненкос жоп луш даьча къамаьла довзол арахьара ухийтача откликаша хьакьехкхад дунен тIара событеш кхерамеча сагIорахьа дегIайоагIаш йолга хувца йиш хилар, ядерни катастрофа соцае йиш хилар дерригача дунен тIа чIоагIлуш довтилга. Вай планета тIара дика уйлаш йола нах, цу дакъе дукхха американцаш а болаш, тIагIертта чакхдакхха гIерт герзаш Iоаделга юхатохара низаш цхьана хила дезалга США кулгалхой гIозарашца кхетадайтар.

ЭФИОПИНА ГIА ВОАХ ЭФИОПЕ

Бакха деттагIаш долча Эфиопена деза денна кхийтIаэттад. 12 сентябре республикне дездергда Къаман-демократически республика итт шу дизара юбилей. Революци кхотъаларах дIаьяннкхай укхазара реакционни феодально - монархически режим.

Цу хана дено дIадахача шерашка моях боазаргбоацаш хувцабеннаб: ханна йолча военни административни совета хьалхленца революционно-демократически Iаьдало дукха кIоаргга хувцамаш даьд. Уж тIадерзадаь да экономически социальни тIехьадисар дIадаккхара, къахьегамхой вахара хьал тоадара, социалистически революци инкъ чIоагIбара.

Аграрни реформа йолча хана юрташкарча лаьттапта национализаци яьй. Из бахьан долаш 85 процент гаргга мехка баха нах мукъабаьхаб помещиках, ростовщиках, хиназа Iазапа кIаяхаре, дIаьяьннкхай экономически социальни прогресса наькъа тIара керттера духьале. Национализаци яьй иштта керттерча промышленни, торгови, финансови, юртбоахама предприятешгем компанешгеи. Революционни Iаьдал латтача шерашка 11 миллион совгIа эфиопски граждаш деша а язде а Iомабеннаб. Эфиопи хIанз нийчлуш я феодализмагара мохк социализмага боаккхила чакхъааккхара лаьрхIа экономически дегIаахара итт шера йола перспективни план кхоачашъе.

Эфиопски революце идеалаш лерргагIа чакхъяхарах хьахинна хIама Эфиопе болхлой класса, берригача къахьегамхой йоккха котало хилар Эфиопе боллой парти хьехьарах. 6 сентябре дена 10 сентябре кхачалца Аддис-Абебе хиннача цун учредительни съезда балха юкъе даькъалоаш хиннай КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Г. В. Романов керте болъ КПСС делегаци.

Съезде белгалдаьнкхал машара гIулакх чIоагIдара, империализма агрессиви тийше болх бохабара юкъе дикка доккха дакъа юкъе дихьа хилар. Съездага КПСС ЦК дахьийтача моаршал тIа аьннад Советски коммунисташ мутIахьа ба къам юхаметтаотта рах социальни прогресс хилаьтарах тIехьа, социализм хьаьрга довлара керда хьалаш хьадера тIехьа эфиопски къахьегамхоше майра лоттабеча къовсама. Советски Союзан Эфиопенён юкъера отношенеш деттагIален цхьана гIулакхаш леладарен кхаьъехьарча договора чIоагIача ларда тIа дегIадоагIаш да. Эфиопе болхлой парти хьаяро кердача лагIа тIа доахаш вай дIа-юха леладу гIулакхаш айду.

ПИНОЧЕТА КЛИКА БЕХКТОХКАМЕ ОЗА

Дуне корзагIдаьннкхад Пиночета фашистски клико Чиле даьча кердача зуламо. 4 сентябре — халкъе - демократически боламо вIаштIехьъаьнкхача къаман протеста дийнахья, цIий Iодохийташ низ баьб берригача мехка гIолла дIакхестача халкъа манифестацей доакъашхошта. Демонстранташта герзаш дийттад, газаца отравлени яьй, дубинкаш йийтай. Вийна массехк саг, човнаш яьйлйца чубехкан бIаьш нах — иштта я алха цхьан столица Сантьяго «цIий мохкадаьча шинарча ден» итог. Лийцарашта юкъе — Дерригдунен демохристиански союза председатель Андрес Сальдивар, кхыбола боккхий общественни политически деятелаш. ЧIоагIа воча хьал тIа а больнице воалавьё Сантьяго центральни майдан тIа фашисташа йийтта нийсаьккха Чиле къахьегамхой къаман кулгалдеча Советзе председатель Родольфо Сегель.

Пиночета — американски империализмо вокхавьчо, Дерригдунен Машара Совето яьча решенегIа 4 сентябрера 11 сентябре кхачалца чакхдоаккхаш долча чилийски халкъа къовсамларча солидарноста кIира хьалхарча дийнахье а дерригача прогрессивни адамашта духьала курал йолаьй. Чиле городий улицаш юха а патриотий цIоша цIийлаьй, 1973 шера 11 сентябре Вашингтоно вIаштIехьа а лаькха, цо хьинаре даьча а лоацаш, реакционни военщико паччахьалихен переворот яьча дийнахьа из хиннача тайпара.

Цу хана деза къовсам социйташ дац Чиле халкъ, террораген лирача репрессешке кхерадайтац цо. Къаман протеста ди 4 сентябрь — тIема - фашистски диктатурена духьала чилийски къахьегамхоша совкй май бетта лене иттаалагIа яь выступлени я на, уж ерригаш а тоаш еттарца, дукхха нах пиночетовски боавташка лувцаш чубехкирцен низаш дарцен чакхйийнайоллаше а.

«Пиночета клика бехктохкаме оаз» яхаш лозунг а долаш, чилийски халкъа къовсам хьаллоацаш йолча планета демократически общественность хьакхайкаду. Чилера фашизм дIаяргIйолгах ше дет тайпа хилар. «Пиночетен цун клико, — доргъянна хьахьайнадир Панама йоккхачо общественни деятельницей Мария Оссеса, — мохк цIийла керчабу, къаман экономика хIалакъйъай, къаьнаIоацаш тIоттаьй адамашта. ЮкъарчIал доаццаш ВIашагIкхийттача Штаташа гIо а деш, реакционни военщина гебагIашца хьаллоаттаю халкъа духьалара режим. Цхьабаьнда, цун денош чакхдаьннад. Халкъ котало йоаккхаргья.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

КАРА ЦА ЯХА ГОРОД

Іалашъяте йоккхий халонаш хьаьчар Заполярни Мурманска доагІача даькъа Сийлахь - боккхача Даймехка тІема шерашка. Городерча гІирсий дикъ даькъах кхо дакъа доккадаьдар е доагдаьдар. ЛархІа вІаштІехьдаьннад, чуйнйттача бомбай дукхалга дяллача Мурманскага кхоачаргІйолаш Сталинград мара кхы моттиг ца хилар.

Са ца кходеш дийтай Мурманск. Са лехна духьала лаьттаб из лораеш хиннараш: немай палубаш тІа, окопашка, заводской цехашка, портови причалашка, партизански отрядашка.

Городской партийни организаца фронте яхийтар тІом хьале хьалхагІа ший хиннача составах 60 процент. Дахье лорверий мугІарашка дІаяттар, городерча комсомольций дикъ даьхьах кхо дакъа. Укхазара яхар тІема техника, оборудовальш, тІема кхоачам тІабола 50 вагон. Городерча кемашнераша тоа а дахь юха тІем тІа дахийтар 645 кема. Ший де йиш йолаш дола новкъостал дир городо гобахь лаьттача Ленинграда. Цига бахача наха хьагул а дахь, мехка оборона фонде дІачуделар 60 миллион совгІа сом.

Сийлахь - боккхача Даймехка тІема аьтта оагІорахьарча фланге духьала лаьттар Мурманск, котъяьлар. МоастагІчоа хоадам беш йийттача хІамаех цаІ 1944 шера октябре духхьал укхаза. Кольски лаьттан тІа техар. Шеай 100 эзар салтечохи эпсарахи, 2 эзар гаргтача самолетехи, 800 совгІача тІемен транспортни кемаех баьлар фашисташ.

ТІемо яь човнаш сиха ерзае городе новкъостал дир Даьхено. Эттара хьалхарча аргІанна юхаметтаоттае эзача Россе кхийтта городе юкъе йихьаяр Мурманск.

Городе монумент оттаьй Котало якхар духьа шоай синоша цІийи дІаденарий сийна. ЦІаккха а хувцалургвоаца часовой а хинна хьалхата укхаза мурмански Алеша. Салтечун ногашка боаг Мас сазара ала — халкъо бариал салаш дегахнхабара маІан. Океанашка гІолла лелача кемаш заливе гІолла чакхдолаш тудокаш ехаярия салют тел цунна. Царех дукхачар Заполярья турпалий - лораьрий цІераш ледаш: «Анатолий Бредов», «Борис Сафонов», «Иван Сивко», «Алексей Хлобыстов»...

Арктикен Къулбаседен СибарегІен караерзаяра форпост, рыбацки деналей сийлепи академи йолча город Мурманска Къахьегама ЦІеча Байракха орден енай. Сийлахь - боккхача Даймехка тІема шерашка немецко-фашистски гІаьрахошца лоаттабьча къовсаме къонахчали денали гойтарах, боахамен культурай гІирсаш хьалдеча дахьа толамаш бахьан долаш Даймехки тІема I степена орден енай Мурманска.

Е сурт Къулбаседен Краснознаменни Флота музее даьккхад. ТІема ветеранаш Я. А. Гунинен (аьрдехьа) Н. К. Величкоси музее баьхкараш дувц Заполярье лаьттача тІема турпалий деналерча гІуллакхех.

С. МАЙСТЕРМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТІЕМА НАЬКЪАШ ДАГАУХ

«Знание» яхача общества лектор Михаил Борисович Шоц хьалххара ецаш вац лекци. ХІанз вай эскар Днепрал ницта дехьадаьлар дувцаш ва из. Из геттара дика дувца ховра цунна, хІана аьлча, ше хиннав из цу эскара юкъе даьна лоацаш.

Михаил Шоца 1939 шере йистелькхар юкъера школа. ТІаккха дешаш хиннав из Ленинградски бувзама институте. Цига волаш эскаре ваьнихар. Радист а волаш, цо дакъа лаьцар кІайча финнашта духьала тІом беча. Из кампани чакхьяьльча Кингидре цІерагІча 16-ча стрелкови дивизе хьожаьир из. Шоц юкъе вола 156 стрелкови полк Эстоне яр.

Фашистски Германе вай мехка духьала тІом болабича 1941 шера 10 июле Марьяма яхача моттиге тІем тІа эттай из полк. МоастагІчун низ чІоагІа а хинна, Таллинне кхачалца тІеньашка яла йийзар цуй, цига кемаш тІа ялар духьа. Полкацара бІухой йоккха йоаца группаш а ец, тІехьашка баьлар нах зехьа ца боабайта, нагахьа саяна, ашаш хуле, тохаргдолаш герз а кийчдаь.

— Тха группе яр цхьа пулемет, массехк гранат, топаш а, — яхаш, дагаух Михаил Борисовича. — Тхона вар массехк моряк а. Селлара лоралуш тІехьашка довлаш доллаше а, фашисташ тІа ца кхоачаш дисанзар тхо. Юхь духьала вІашагІкхийтар тхо гитлеровцашца. ТІаккха, тепча а лькха, морякий цхьан командиро цІогІа техар: «Коммунисташи комсомольцаши со волча хьагуллел» аьнна. Цунна дІатІабахар берригаш а. Цигтара тІом дІаболабир сиха фашисташта духьала. Массехк саг вийр царех, йожаш байтар. Иштта кхаьчар тхо Таллинне. Цига кемаш тІа хайшар тхо. Царца Кронштадте дахар.

Цул тІехьагІа Шоца беш бола тІема никъ Ленинградски фронте хьоэ. Цо дакъа лоац, раца белажах а уллаш, Володарске, Невски, Дубравке дахьа тІемашта юкъе. ТІема хІалхарча юкъе барацйа а волаца, командирий приказаш раце гІолла дІакхоачийташ хул из. Бувзам лоаттабу тешамен нийсел.

Ленинградера блокада дІаькхача Шоц тІом беш хул Смоленскел, Вязьмел, Прохоровка яхача моттиге хиннача боккхача тІема юкъе дакъа лаца дешаш хилар Шоц. фашисташта йоккхий топаш еттера вай артиллеристашта хоамаш а деш.

Дика дагайоагІа цунна Днепра дехьа вай эскар довлача хана Прилуки Гребенки яха моттигаш, цига хинна тІемаш. Цига денал долаш тІом барех Шоц юкъе хиннача 42-ча стрелкови дивизех «Прилукски» яха цІи тиллар. ХІьта цу дивизеяра эттара майрагІа тІом баьрашта Советски Союза Турпал яха цІи лиар.

Сийлахь. боккхача Даймехка тІем тІа пхеза човнаш хиннай Михаил Борисовича. Эттара тІехьа цунна чоь хилар Ковель яха город юха хьайоакхаш баьча тІем тІа. ХІьта из вахийтар Гомелерча госпитале. Цига волаш хезар цунна Коталон денах боле гІона хоам.

ТІом чакхбаьнначул тІехьагІа юхавахар из ше дешаваьгІача институте. Из чакхъяьккхача, Урале балха хьожавир. Цига болх бир цо инженер волаш.

Массехк шу хьалха Грозне веняв Шоц. «СевКавНИПИнефть» яхача институте промыслови геофизика специальни конструкторско-технологически бюро вокхагІвоа Іалман болхло, конструктор волаш болх баьб. Цигара пенсе вахив. Вахара мугІарашта юкъера ваьнихав ва. Шоц «Знание» общества лектор ва.

КПСС Прилукски городской комитетон горисполкомоа пісьмо дайтар цунга шийца цхьана поаже хиннача нахаца вІашагІкхета дІахьехаш.

—Вοарам боашаш гІадважар со сайна тІем тІа хиннача доттагІашца, новкъосташца вІашагІкхийтача, — яхаш, дувц Михаил Борисовича. — Тхо хьежар цІенача, къонъенлача городага. ТІом эттача хапа цІен вІура баьнна къайлаьнхка яр из. Тхо хилар Кошевой Олега цІерагІча музее. «Велкоэни» яхача завода болхлой болча, № 5 йолча школа-интерната дешархой болча.

ТІайкха городе торжественни го баьнкхар саза. ХІьта саррахьа башха хозача культура ЦІагІа тхо тІайицар городерча наха, хоастадир, совгІаташ делар.

Цул тІехьагІа Михаил Борисович Гребени яхача юрта вахар. Из юрт дика дагайоагІа цунна, цига низткъала а къаза а тІом хилар бахьан долаш. Цига Днепрах тІехьаьлар из юкъе хиппа дивизи.

— Цига сона вайра сайна хинна разведчик Валентин Алексеевич Анастасьев, кхьбола новкъостий. ХІанз из отставке вола инарал-майор ва. Киевера схьар Советски Союза Турпал, санинструктор Щербаченко Мария Захаровна, хьалха хинна радиовзвода командир Борис Михайлович Грин, — яхаш, дувц Михаил Борисовича.

Верриге 36 саг хиннав цига вІашагІкхийтта.

Уж хилар «Днепр» яхача колхозе, тІема хІамаш чуйолча музее. Уж я пантонаш, каскаш, автоматаш, пулеметаш, бронебойнаш, кхьярам. Цу экспонатана дагайохийтар тІема ветеранашта шоаш тІом бь моттигаш.

Гребене хинначул тІехьагІа Михаил Борисович Эстоне, ше эттара хьалха тІом беш хиннача Марьяме хилар. 16 саг вар цига вІашагІкхийтта тІема ветеранаш. Уж бар Григорий Терентьевич Гитчак, Арсений Яковлевич Захаров, Зоя Андреевна Горячева, кхьбараш. Дика тІайицар уж цига бахача наха.

— ЦІаккха а дицлургдац сона тІом беш сайца цхьана поаже хиннача нахаца хІаьта вІашагІкхетар, — йоах Михаил Борисовича.

С. ВОРОНИН.

СУРТА ТІА: М. Б. Шоц.
Г. КУРИЛЕНКО сурт.

КУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИ КОМПЛЕКС— ХІАРА РАЙОНЕ

Культурно-спортивни комплекс... Укх тІеххьарча хана каст-каста хоз вайна цох дувцаш. ХІьта вай республике хІанзале цхьаццa йолча моттигашка уж хьал а яьй. МагІа декхараш да КСК-на хьалхашка латтараш? Эттара хьалха царех да масе сагІорахьара дегІавена саг хьалкхевара эша хьалаш хьалар. Ди тІехьа дегІаукхаш дола вахьа культурни дІадехараш дикагІа кхоачашдар, культурни гІуллакхаш даре боарац а дикал а лакхъяр, наха укхцІено чІоагІъяр, кхы дукхадараш. Вешта аьлча, культурно-спортивни болх тоабара тІадероадаь да уж комплексаш хьаьр. Царна юкъейоагІа клубаш, культура цІенош, дворецаш, централизованни клубни а библиотечни а системаш, салаІара а культура а паркаш, музеяш, спортивни гІишлош, музыкальни, художественни, спортивни школаш, дешаре заведеней культурно-спортивни база, и. кх. дІ.

КСК-на кулгалдеш, цул болх дикагІа вІаштІехьбаккхара тІахьожаш лоаттабеш я общественно - координационни совет, цунна юкъейоагІа партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлой, предприятей, боахамий виналаш.

Вай республике цу лостамагІа беча балха белгталара опыт хьахиннай, цунна дола тешал да Наурски, Сунженски районаш. Калиновски, Нестеровски юртий культурно-спортивни комплексаш хьаьхар а пар шоай болх дика дІабахьар а. Цхьабаьнда, из кхоачам болаш дац, ерригача районашка йоакхо ян из дика гІулакх хьалапара а шоаш болча дІадоарждара а. Лохача боарам тІа ба хІанз а дукхача культурно-спортивни учреждения беш бола болх, доагІача тайпара кхоачашлац наьха хьашташ. Цох дувца а, КСК-аш йоадача районашка уж хьаярах а, сунженций опытах пайда эца а дагахьа цу района культура ЦІагІа хилар «КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо дІадийхарашка хьежна республике культурно-спортивни комплексаш хьаяре партийни, советски, профсоюзни оргнашта хьалхашка латта декхараш» яха республикан дІадийхарашка хьежна, рестикум. Цунна юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома культура отдела заведующи Р. А. Сайханов. Иштта шоай районашка культурно-спортивни болх тоабара дешаш дувца баьхкабар парте районий, райисполкомий, спорта а физкультура а районни комитетий, культучреждений болхлой.

Гулбенараша хьалхашка Сунженски района социально-экономически дегІаяхарех дувцаш къамаьл дир КПСС Сунженски районма хьалхарча секретара Б. К. Чагаева. Къаьстта а терам тІабахийтар цо района къахьегамхой а кагирхой а хьашташ кхоачашдара шоаш еча йоакхоша. Культурни а спортивни а болх дика дІабахьарга хьежжа наьха салоІа ха пайдана йолаш чакхйоал, укхацІено чІоагІъю, дог айду. ХІьта, цунга хьежна цу наьха болх а дика дІабода, из хьабе догдоагІаш хул уж.

— Иштта культурно-спортивни болх беча къахьегамхой ца тоьаш моттиг нийслац, кагирхой гІад е бахе боагІа цига къахьега. «Путь к коммунизму» яхача колхозе нийслац доарна е кхьвола болхло воацаш, из рошп моттиг. Фу бахьан долаш да из? Цу боахама культалхоша тоаь эргальккхай шоай къахьегамхой баха Нестеровская яха станица. Цига да районе дикагІдоли культура ЦІа, бьта ЦІа, аптека, баня, кафе. ХІьта боахама новкъосташа хьалйй юртара культурно-спортивни комплекс. Из тайпа хьал долча моттигера бовда гІертац кагирхой, — йоах Б. К. Чагаева. — Партийни, комсомольски организацеш культаш вІашка а декха ягІац цигь, цудукьа дика дер юташ ба цар болх.

Цул тІехьагІа къамаьл даьча республика культура министра заместитела Ф. И. Полоевас, Нохч-ГІалгІайчен физкультурай спортен комитета председателя Е. С. Байракова, Сунженски райисполкома председателя заместителя Я. М. Хашагульгова дийцар культурно-спортивни комплекс вІашагІйолларах, цо беча культурни а спортивни а балхах, хІаьзле сунженцашта цу лостамагІа карагІдьнарех.

Къаьстта терам тІаьзар Нестеровскерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатела. Ю. Я. Зиборова шоай опыт ехьаш дахьча къамаьло. Дукха дика масал эца метаргдар карагІдаьннад царна. Цунна дола тешал да укх тайпара масалаш: станицерча культура ЦІагІа я 600 моттиг йолеш 150 моттиг йолеш ниъ зал, берий художественни школа филиал, художественни мастерской, кружокашта, любительски объединенешта болх ба кийчъаь оборудовани помещенеш, и. кх. дІ. Юрт хоаьеш тоалро наьха уІхашка совбоах шоай юрт хозашара безам. Царна хов хьа мел дер шоашта лаьрхІа делто. Иштта цар хьашташ кхоачашде, укхцІено тоае, салоІа ха сакъердаме а пайдене а дІахьейта хьальй Нестеровске культурно-спортивни комплекс а. Цунна юкъе а йоагІаш, дукха хІама де дага я колхоз юртахошта лаьрхІа. Царех да стадион эргалькха тоалр, стадион, спортивни зал, бассейн йола салаІара баьда хьаяр, ерригаш а хІана дац аьнна бераш, кхувшйоагІараш КСК балха юкъедоаг, уж масе а сагІорахьара дегІабаьхка хилар вІаштІехьдаьккхар. Царна лаьрхІа хІанале болх беш я киноискусство езарий «Мультик» яха клуб, кассира, контролера, киномеханика гоавалаш кареерзаю.

Семинара-практикума теоретически дакъа чакхдальча берриге шуй доакъашхой болх Сунженски районни культура ЦІагІарча музыкальни а художественни а школашка, № 1 йолча юкъерча школа спортивни залага хьажа. Уж а чуйоагІаш я КСК-на, хІаьта цига мел эша хьалаш хьа а даьд.

Къаьстта дегашка дижар семинаре юкъе даьха лоацараша Орджоникидзевскерча стадиона тІа хинна «Укхацlеноа цІей». Аьхха спортивни ялаш чакхьяьха ца Іеш, укхаза бийкар паьдар, наьхаш.

«Путь к коммунизму» яхача колхозе шурий комплексе кхоаь района хьаьший. Укхаза болх беча рех 70 саг кагирхой ба, хІаьта соахка юкъере школа чакхйоакхаяе а укхаза балха баьхкар вешуснйниш. Шурий комплексе я столови, буфет, салаІара зал, медпункт, парикмахерски. Уж геттара дика хийчъаь, денкарча боарам тІа а д. ХІаранена лоргдар цу тайпарча шурий комплексе къахьега. Иштта хул болхлой йоакхо еча.

Вай республика ерригача районашка дІадоладе дезаш да КСК-аш хьаяра гІуллах, хІаьта укх шера октябрь бутт хІатІаотташ цу лостамагІа белггалара болх ба хила а беза берригача районашка. Цох бола хоам бир Р. А. Сайханова.

Хоза чакхъяльлар семинар. Цига даькъа мел даьцача районий вихалашаш дика масал эца метаргдолаш ба сунженцашна дІаболабаь культурно-спортивни комплексий болх.

С. АРЧАКОВ.

Керда книжка

«ХАЛА УРХЕ»

Вайнаьха художественни литература дезаранта дика доваш да Плиев Мохьмад-СаІида яздь шин дакъах латта «Хала урхе» яха роман.

Цу дилогес дувц керда вахар дуллаш, колхозаш вІашагІъехкаш ГІалгІайчен юрташка лаьттача ирача классовий къовсамах.

Цун хьалхара — «Вошал тесса» яха дакъа арадаьнна хиннад гІалгІай а эрсий а меттала.

Укх денош Нохч-ГІалгІай книжни издательства арахийцад цу дилого — «Са тоссаш хинна тІом» яха шолагІа дакъа.

Укх даькъе вай вІашагІкхетар хургда вайна массанена вевзаеннача романа керттерча турпалца — Арсамаков Махьмадаца. Хьоашал тоссаргда вай кхыча кердача турпалашца. вІашагІкхетар хургда хьалкагІа байначарца.

Роман эрсий меттала даьккхар Мальсагов Шимоахий Альмад ва, художник — П. В. Миронов.

А. БЕК.

Шоана, филателисташ

Арахийцай маркаш

Укх тІеххьарча хана арахийцай массехк керда марка. Комсомола В. И. Ленина цІи енна 60 шу дизара хетаь арахийцай художественни миниатюра. Марка юкъмоттиге Шеча Байракха фоне я комсомольски значоки памятни йоазув. Марка сурто хьахьоах халкъа боахама сферашка комсомоло лоаца хьаьдаре дакъа.

40 шу дизад Белорусси фашистски гІаьрахоех мукъальнкха. Цу цІейна хетаь арахийцай почтови миниатюра. Цу тІа я Белорусски ССР Пачхьалкхен байрах. Минске латтача, советски бІухошта оттадаьча памятника фрагмент.

Вай республике яхьачча маркаех цаІ я укх шера август бетта Москве хиннача XXVII Дунен хаалагъаша юкъерча геологически конгрессана хетаь. Марка юкъмоттиге я лаьтташ шара фоне хьагойташ йола конгресса эмблема. Лакха гІолла да памятни йоазув.

Польски Халкъа Республика 40 шуи Румыник фашистски гІелала кІалхараьнкха 40 шуи дизара хетаь арахийца я ши марка. Цу миниатюрий суртий композицешта хьагойт цу мехкий Пачхьалкхений Байракхаш.

Советски композитор В. В. Астафьев ваь 100 шу дизара хетаь я цун портрет тІадола марка.

Маркаш гулъешбарий аьтту ба «ДоттагІал-84» яхача Москве хиннача Дунен халкъашта юкъерча спортивни яхьашта хетаь йола маркаш гулъе а.

П. МИНАЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — [illegible], гермистаці».
9.05 — [illegible]. Фильм-спектакль.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Пятилетка — хІаране гІуллакх». Телевизионни документальни фильмаш [illegible].
15.25 — [illegible]. Фильм-концерт.
15.55 — «Тха [illegible] дуне».
16.25 — «Кердадараш».
16.30 — [illegible]. Ведущи — [illegible] Ю. Сенкевич.
17.00 — «Гоаза нулгаш».
17.30 — Советски [illegible] А. П. Довженко [illegible] телевизионни документальни фильма премьера.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Канада кубок» яха дунен хаамьашта юкъера хоккейни йола турнир. Канада сборни — СССР сборни. Канадера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — [illegible]. Художественни фильм. 5-гІа сери — [illegible].
21.45 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — ІуйренІара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 2-гІа класс. «Щелкунчик» яха П. И. Чайковски балет-фильм.
9.05, 12.30 — Французски мотт. Хьалхара передача.
10.05 — ПТУ [illegible]. Эстетически [illegible]. Советски Союза Герб.
10.35, 11.40 — Ботаника. 5-гІа класс.
10.55 — [illegible].
11.25 — [illegible] фильм.
12.00 — История. 4-гІа класс.
13.00 — [illegible], «Автоматизаци: [illegible]».
13.45 — «Эрсий деша [illegible]».
14.15 — А. Н. Радищев. «Петербургера Москве [illegible]».
15.10 — «Кердадараш».
17.15 — [illegible] «[illegible]». Документальни фильм.
18.35 — Дунен хаалагъашта юкъера обзоре (гІалгІай меттала).
18.50 — Киножурнал.
19.00 — «Нохч-ГІалгІайчен ди».
19.20 — Фильм-реклама.
19.25 — «Республика [illegible] меттигаш». Старогладовская станица.
20.00 — «Вийса [illegible] шуи, бераш!».
20.20 — «Содружество». Тележурнал.
20.50 — Документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Массехк [illegible]».
22.45 — Армени архитектура памятникех [illegible] телевизионни документальни фильма премьера.
23.00 — «Кердадараш».

12 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Гоаза нулгаш».
9.05 — «Арфа [illegible]». Фильм-концерт.
9.30 — «[illegible]». Телевизионни обзорни.
10.10 — «Путешественников клуб».
11.15 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «[illegible]» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
15.40 — Концерт.
16.10 — «Кердадараш».
16.15 — «Ю. Тувим [illegible]».
16.45 — «Сатъердамо старт».
17.30 — «[illegible]». [illegible].
17.50 — [illegible] урока Б. Пастернак.
18.10 — «Тхо БАМ [illegible]».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — Мультипликационни фильмаш.
19.35 — Концерт.
20.00 — «[illegible]». Передаче дакъа лоацаш ба [illegible], Социалистически Къахьегама Турпалаш А. Чаковский, Г. Березко, СССР халкъа артист Е. Матвеев.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах йола дунен чемпионата хорхка йола матч. Ирланде сборни — СССР сборни. Ирландера передача. Перерыве йолча хана (22.20) — «Тахан дунен тІа».
23.20 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — ІуйренІара гимнастика.
8.15 — «Самагlах тІехьало». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — География. 7-гІа класс. СССР географически положени.
9.05, 12.40 — Немецки мотт. Хьалхара передача.
10.05 — Ф. Рабле «Гаргантюа Пантагрюэль».
10.35 — Юкъара биологи. 9-гІа класс. Халкъа боахамера биологи.
11.05 — «Малай школа».
11.45 — КхувшйоагІачарна юкъера футболах йола РСФСР хьалхало. Финал. 2-гІа тайм.
12.30 — Телевизионни фильм.
13.10 — Эрсий халкъа [illegible] (исторически дараш).
13.40 — «Хьехархо». СССР халкъа хьехархочун И. Ф. [illegible] йола телевизионни очерк.
14.20 — «А. Н. Островски [illegible] турпалаш-[illegible]». Хьалхара передача.
15.25 — «Кердадараш».
18.15 — «Халкъа [illegible]» (нохчий меттала).
18.45 — Коммунистех дола дувцараш. [illegible], НГІАССР [illegible] Совета Президиума члений Я. А. Заламех йола телеочерк.
19.00 — «Нохч-ГІалгІайчен ди».
19.20 — «СССР — ЯНДР: доттагІале бертиг». СССР — ЯНДР [illegible] доттагІален бертан 1-ча вІашагІкхетарах йола телеочерк.
19.40 — Шуи киношна [illegible] тІа, Г. Гагиев. «Дога тІара».
20.00 — «Вийса [illegible] шуи, бераш!».
20.20 — «ДоттагІал» яхача дунен хаамьашта юкъерча [illegible]. Ков атлетика.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Хорнар». Телевизионни художественни фильм.
22.50 — «Кердадараш».

РАДИО

11 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.35 — Передачай программа (гІалгІай меттала).
8.38 — Симфонически музыка (гІалгІай меттала).
9.15 — «Дисциплина чІоагІъе — [illegible]» (нохчий меттала).
9.30 — «[illegible]» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаттам (эрсий меттала).
16.01 — «Коммунист — [illegible]» (эрсий меттала).
16.10 — «Юрта боахама [illegible]». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — «Свежани [illegible]». Шалинскерчи районера передача.

УКВ

17.00 — «Иллех дола дош». Музыкальни передача.
17.40 — ГІалгІарча шерий [illegible].
18.10 — Даймехка музыка.
18.01 — Хаамара [illegible].

12 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан никъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.32 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — «Тхоно [illegible] яха малий концерт (эрсий меттала).
11.15 — «Партийни организацешкара отчеташи харжамаш» (нохчий меттала).
11.30 — «Халкъ [illegible]». Юмористически дувцараш (эрсий меттала).
15.15 — «[illegible]» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
15.35 — «[illegible]» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен хаалагъашта юкъера обзоре (нохчий меттала).
16.15 — «Салаlад» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
16.45 — «[illegible]» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — «[illegible]» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «[illegible]». Радиоспектакль.
17.30 — Сатъердамо тайпа тІа.
17.47 — [illegible] музыка.

Тахан республикин гІоллех Грозне морхаш а йолаш, йочаш а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 18—23, Грозне 21—23 градус йовхал йолаш хилен терлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йочаш а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 8—13, дийнахьа 19—24 градус йовхал йолаш хилен терлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДІАХОХЬОШ ДА 1985 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУПГА
Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.
Газет яздаро мах: шера—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктахкнин секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректорски — 2-89-88.
НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.
Газет арадувл шинарех, ерех, шоаттех деношка
СФ00209. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3824.